

Helyiségváltozás miatt KUNZ JÓZSEF és TÁRSA

császári és királyi udv. szállítók

Budapest, V. ker., Deák-tér 1.

az

12558

idei karácsonyi vásárt

különösen nagyszabásuan rendezik.

Mindennemű vásznak, asztalneműek, fehérneműek, menyasszonyi kelengyék, szőnyegek, függönyök, ág- és asztalterítők stb.

1908 elejétől új áruházunk

V., Bécsi-utca, Deák Ferencz-utca sarok.

VÉNUSZ

10 korona

Legkedveltebb, legkisebb, legkisebb, legkisebb...
10 korona.

10 korona.

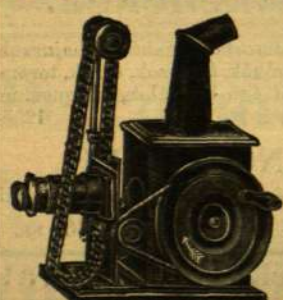
igen jó minőségű, legdivatosa...

„Zur Schossensfabrik“ Bécs, XVI., Neulerchenfeldstrasse 2. Magyar levelezés. 12556

„Zur Schossensfabrik“ Wien, XVI., Neulerchenfeldstr. 2.

Kérek utánvételt...
Cím: ...
Schluss: ...
hátul: ...
Különös megjegyzések: ...
Név: ...
Cím: ...

KINEMATOGRÁF!

Mini «Laterna Magica» is használható, 3 színes képszalaggal (Films) és 6 üvegképpel, 3 1/2 cm. széles petroleumlámpával, reflektorral és használati utasítással teljesen felszerelve dobozban K 46.
E mozgókép készítő készülék a fiatalok és öregek által kedvelt előnyökkel a falra varázsolható. Szerkezete nagyon pontos és igen egyszerű, úgy hogy bármely gyermek által is könnyen kezelhető. Követlenül megrendelhető.

KONRAD JÁNOS első órágyárából. Brúx 769. sz. (Csehország.) Nagy képes magyar árjegyzék mozgóképekéről, laterna magickáról, görgőkéről és mechanikai játékokról stb. kívánatra bárkinek ingyen és bérmentve. 12076

Tűzijáték

Lampion, cotillon, táncz tourok, knall-bonbonok, álarczok, papirsapkák, ruhadiszek, jelvények, papirhangszerek, hajdiszek, parókák, szakalak, papírlőnyök, jux czikkeek, japán legyezők, japán lampionok, zászlók, tréfás tárgyak, jelmez kellékek, angyalszárnyak, papir-guirlandok, papirmaché árúk, papir-kalapok stb. kaphatók

EMMERLING ADOLF

gyárosnál 12553
Budapest, Gróf Károlyi-utca 26. sz.
Arjegyzék.

Van-e már gyermeküknek Horgony-Kőépítőszekrénye?
Ha igen, akkor ne mulassa el, azonnal a legjobb kőépítőszekrény-árjegyzéket lent jegyzeti czégtől bekérni, hogy annak alapján a következő kiegészítőszekrényt kényelmesen kiválaszthassa.

Hasonban gyermekük még nem bírnak egy Horgony-Kőépítőszekrényt, vagy tévedésből egy „Horgony” védjeggyel ellátott szekrényt, azaz egy utánszert birtokában vannak, akkor Önre nézve a legjobb árjegyzék készítését legfontosabb felvilágosítással szolgálnunk minden egyes 12497

Horgony-Kőépítőszekrény

ről és lehetővé teszi Önnek, hogy gyermekei számára a megfelelő nagyságú szekrényt kényelmesen kiválaszthassa. Mindenesetre azonban saját érdekében tessék megtartani, hogy csak a Horgony jeggyel ellátott szekrényt, vagy a több mint egy negyedszázad óta jónak bizonyult Richter-féle eredeti gyártmányt, minden egyéb kőépítőszekrények csak hamisítványok.

A gazdagon illusztrált árjegyzékben a Horgony-Hidépítőszekrények, Horgony-Rakásijátékok és Golyó-Mozakjátékok, stb. leírását találjuk. Valódi csak a Horgonynyal!

Richter F. Ad. és Tsa. Cs. kir. udv. I. Operngasse 16. Bécs, XIII. (Hietzing) Rudolfstadt, Nürnberg, Olten (Svájc), Rotterdam, Szt.-Pétervár, New-York.

A ki zenekevelő, az kérjen árjegyzéket a híres Imperator zeneművekről, beszélgőpekről és Horgony-hanglemezokről is.

VASÁRNAPI UJSÁG

50. SZ. 1907. (54. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, DECEMBER 15.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Előfizetési feltételek: Egész évre 16 korona. A „Világörökös”-vel negyedévenként 8 fillérrel. Negyedévre 4 korona. Kalföldi előfizetésekre a postailag meg-határozott viteldj is eszolandó.

II. OSZKÁR SVÉD KIRÁLY.

II. OSZKÁR SVÉD KIRÁLY. 1829-1907.

II. OSZKÁR SVÉD KIRÁLYNAK a mi öreg királyunk a legidősebb Európában uralkodói között, mióta el-költözött az árnyékvilágból a svédek királya, II. Oszkár. Ez a haláleset minket egyáltalán nem érint közvetlenül, az elhunyt király-lal nem volt a magyar nemzetnek soha semmi érintkezése, mégis részvételt kell gondolnunk a messze éjszakra, mert ott nemcsak királyt gyászolnak, hanem igaz embert is, a kiből mindig megvolt az a bölcsesség, hogy jobban szerette emberi mivoltában mutatni magát, mint uralkodói hideg méltóságában.

éjszaksarki expedíció 1861-ben, a Nordenskjöld, Nansen, Sven Hedin utazásai megértő támogatóra találtak benne. Foglalkozott a svéd történelemmel irodalmilag is, népe regés mult-jával, Wasa Gusztáv és utódjai korával, Svédország fénykorával Gusztáv Adolf alatt, hanyatlásával XII. Károly kalandos uralma révén. Szerette a zenét és sokat tett a svéd zeneszerző népszerűsítésére a külföldön s mint jeles matematikus, matematikai tanulmányait a zene-elmélettel kapcsolta össze; egyike volt az elsőnek, a kik között méltányolták Helmholtz nevezetes felfedezéseit az akusztika és a hang-benyomások terén. A svéd tudományos akadé-miában számos felolvasást és előadást tartott különböző tudományos kérdésekről. Általában

nemcsak politikailag volt királya nemzetének, hanem a kultúrában is.

E mellett költő is volt. Még fiatal tengerész-tiszt korában adta ki első verskötetét Fredrick Oszkár álnév alatt. Költeményei közül különö-sen «Emlékek a svéd flottára» című versköté-tét dicsérik, a melyet mintegy 50 év előtt álnév alatt, titokban nyújtott be a svéd akadémiának s ott a második jutalmat nyerte el velük. A svédek szeretik költeményeiben a hangzatos for-mát, a hangulatok finom romantikáját s az erős nemzeti érzést. Műfordító is volt: lefor-dította Goethe «Torquato Tasso»-ját és Herder «Cid»-jét s fordításainak formakészességét, hű-ségét a német kritika is méltányolta.

II. OSZKÁR SAJÁTSÁGOS, ma még teljesen egye-dül álló típusa volt az uralkodó-nak, a milyenről csak tudósok és költők szoktak álmodozni. Első sorban nem katona és diplomata volt, hanem polgár és a kultura embere. Nem hanyagolta el országa katonai ügyeit sem, értett is hozzájuk, hiszen ifjúkorában, mikor még mint másodszülött nem gondolhatta, hogy trónra jut, a haditengerészetben szolgált s a katonai tudományokkal mindig szeretett foglalkozni. Mikor szük-séges volt, épen az új század for-dulóján, hogy az oroszok terjesz-kező politikája ellen országa ka-tonai megerősítésével foglalkoz-zék, öreg korát lezafoló erélylyel hajtotta keresztül a svéd haderő újjászervezését. Népe s a világ előtt mégsem mint katona állott, hanem mint a szellemi munka te-vékeny embere.

A tudományok és művészetek majd minden ágában meg lehetett érezni a keze nyomát. A svédek ősi híres egyetemei, Upsala és Lund, nemkülönben minden egyéb tudományos intézmény és vállal-kozás nemcsak patronusát, hanem áldozatkész anyagi támogatóját is dícsőitette benne. A tudományos expedíciók nagy része, melyek-nek Svédország a föld- és néprajz terén elfoglalt előkelő állását kö-szönheti, — mint a Torell-féle

Szerette kongresszusokon maga köré gyűj-teni a tudomány és irodalom em-bereit s a kezdeményezésével lét-rejött nemzetközi összejövetelek és kiállítások nagy mértékben öregbítették a svéd kultura tekin-télyét. 1897-ben a stockholmi nem-zetközi újságíró kongresszuson ő és családja tágjai páratlanul szí-ves fogadtatásban részesítették a világsajtó odasereglett munkásait; az üdvözlő beszédben, melyet II. Oszkár király mondott, büszkél-keve hivatkozott az országában élvezett teljes sajtószabadságra, melyet pedig akkoriban a norvég sajtó az ő személye ellen is bősé-gesen kiaknázott.

II. OSZKÁR SVÉD KIRÁLY († DECEMBER 8-IKÁN).

Angolkóros gyermekek szülőt értesítem, hogy a jövő nyáron a Balaton parton, az angolkóros gyermekek üdülőhelyén orvosi felügyelettel megnyitom, hol a legelőrehaladottabb angolkóros (legalább három éves) gyermekek 1 1/2-3 hónap alatti teljesen meg-erősödik járni megtanul. (Válassz-béleg.) Balaton-Oszd p. Falu-szemes. Kábel István reform. lelkész. 12557

KITÜNŐ SZÁZSZORSZÉP SZÉNÁSY „ARANYVIRÁG” IGEN JÓ

BÉLA CSONT

LEVÉLPAPIR LEVÉLPAPIR LEVÉLPAPIR DISCRET. BORITÉKKAL. BORITÉKKAL.

1 DOBOZ ÁRA 2 KORONA. BUDAPEST IV. FERENCZIEN-TÉRE 9. 1 DOBOZ ÁRA 1 KORONA.

hadseregével, módjában állott volna a norvég mozgalmat fegyverrel letiporni. De ő belátta, hogy ez nem vezethetőre jóra, csak örökös harc és viszály kuforrása lenne. Beírta tehát a teoretikus tiltakozással s hallgatagon tűrte, hogy beigtassák a dán királyt arra a trónra, melyet ő apától örökölt. Hogy a norvégok őt és családját mily tiszteltben részesítették, mutatja az, hogy mielőtt Dániához fordultak volna új királyért, előbb az ő kisebbik fiát kérték királynak.

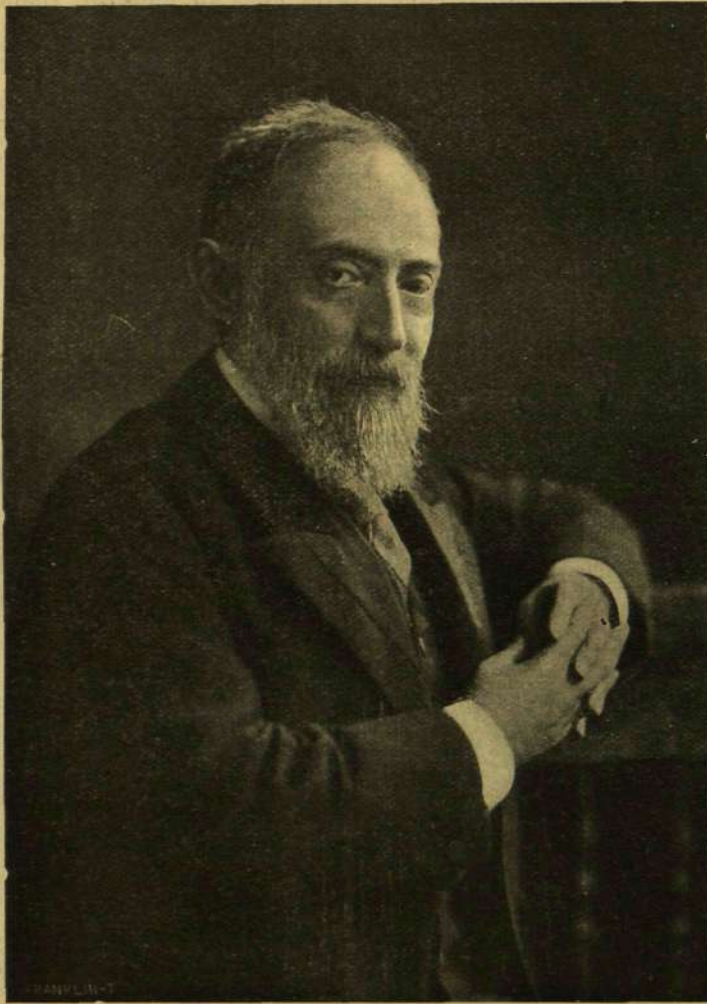
A Bernadotte-ház, a melyből II. Oszkár származott, csodálatos példáját adta az akklimatizálódásnak. Három generáció alatt a született francziából testestől-lelkéstől svéd lett, — úgy mondják, tagjai még külsejükben is igazi svéd típust mutatnak. Általában szerencsésnek mondható e ház uralma Svédországra nézve, mert alatta folytonos békének élve teljesen kifejthette kulturális képességeit. II. Oszkár uralmában is az a nagy eszme testesült meg, hogy a kisebb népek, melyek nem támaszkodhatnak számbeli súlyra és nagy fegyveres hatalomra, csakis a kultura felvirágztatásával biztosíthatják nemzeti létüket.

KISS JÓZSEF JUBILEUMA.

Megünnepeelni könnyebb kiváló embereinket, mint megbecsülni, de mintha ünneprendező tehetségünk is kezdene cserben hagyni. A mi mai izekre szakadozott társadalmunknak ugyancsak nagy alkalom kell, hogy legyen, a mely egységbe tömörítse egy ember körül, különösen ha a kultura munkásáról van szó, a kinek nincs hatalma megjutalmazni az ünneplőket. S ha össze-összegyűlünk is egy-egy ünnepre, mindig attól kell tartanunk, hogy felhangzik egy diszszonáns szó, a mely visszajára fordítja az ünnepi örömet és lelkesedést.

Rosz időbe esett ép ezért Kiss József költői pályájának negyvenedik évfordulója s ezért nem lehet az ősz költő ünneplése olyan általános, az egész közönségre kiterjedő, mint a milyennek lennie kellene. Kiss József neve nemcsak költőt jelent, hanem harci jelszót is, a mely mellett lelkesedve állanak néhányan, élespengejű harcosok, de kevesen s a mely ellen szenvedélyes haraggal tusakodnak sokan s ép olyanok, a kik a nagy tömeg szenvedélyeivel ügyesen tudnak dolgozni. Az ünnep ép azért teljesen irodalmi ünnep maradt, — mi írók még valahogy le tudjuk küzdeni mindennapi apró villongásainkat legalább egy ünnepi napra s egyesülni tudunk, ha másban nem, hát a mesterségünk szeretetében.

Kiss Józsefben a költőt ünnepljük, a sajátos, egyéni lendületű művészt, a kinek pályája az új magyar lírának nevezetes étappeja. Ő benne testesül meg legtipikusabban az Arany János utáni költői nemzedék kemény küzdelme egyéniségének érvényesüléseért, a saját gondolatainak és érzéseinek kifejezésére való új formákért. Kezde Arany hatása alatt balladákka, a melyekben azonban már megvan a törekvés az Aranytól való szabadulásra, a mennyiben egyrészt a formában egy lépéssel közelebb lépnek ahhoz a forráshoz, a melyből Arany is merített: a népköltészethez, másrészt a tárgyakban saját közvetlen szemléletet tükröznek. Az igazi Kiss József azonban, a ki már túl van ezen a felszabadulási küzdelmen s túl van az anyag új-szerűségére és exotikumára alapított hatásokon is, — csak ezután szólal meg. — A lírában találja meg a maga igazi hangját; a «Tűzek»-ben s «A naphoz» irt ódában éri el tetőpontját. Minden jó költemény líra s Kiss Józsefnek gyökereiben lírai egyénisége még akkor is érvényesül, a mikor legjobban igyekszik epikai formákban objectívalódni. Ezért találja meg legmesebb

KISS JÓZSEF.

és legtisztább hangjait akkor, a mikor elvet minden alaptermészetétől idegen mellék-törekvést s a maga mióváltában adja önmagát. Abból az öntudatos vagy öntudatlan szembeállásból, a melyet Kiss József s a vele egykorú költői nemzedék az előtte valóval szemben tanúsított, erős, kemény vádakat kovásoltak el. Pedig ez lélektanilag természetes volt és történetileg szükségszerű. Petőfi és Arany hatása annál lenyűgözőbb volt, mennél kevésbé erős nemzedék következett utána, — szabadulni ettől a hatástól — a mi az egyéni érvényesülésnek egyedül módja — csakis egyenes reakcióval lehetett. Kiss József egyéniségének ereje ebben is meglátszott: ő nem állt egyenesen szembe Aranyval, mint legtöbb kortársa, köztük Reviczky Gyula is, hanem belőle indult ki, hogy a kellő pillanatban elváljon tőle a saját útjára. Az ő nemzedékének az volt a feladata, hogy Petőfi és Arany eredményeinek felhasználásával a maga új eszméi és érzései számára

SAPPHÓ BESZÉLT.

Sapphó sugárzó kő feje
Szobám falán fehéren
Nézett, mosolygott, szinte élt,
Egy lázas nyári éjen.

Nézett, míg vártam álmaim
Köd-asszonyát: a párom,
S a kő leány lengett felem
A rezgő gyertyalángon.

Selymesre vált a kő haja,
Üres halott szemébe
Kigyúlt a déli görög ég
Sugárzó, szűzi fénye...

S valamit zengett áthatón,
Mint bűvös csoda hárfá:
«Lelked szerelmes asszonyát,
Ma már hiába várja.

Lesbos sugaras rejtékén,
Beh vártalak, — s no látod —
Ma már csak kőben, dalban él,
Sóvárgó büszke párod...

Csak jöttél volna hajdanán,
Beh vártalak, legényem,

S ma vágyad szélbe szórhatod,
Mint én sok lázas éjen.»

Dutka Ákos.

ÜRES ÓRÁKBAN.

Alkonytalan, homályos nappalok!
Hajnaltalan, világos éjszakák!
A fáradott percz lomhán andalog
S a végtelen időbe olvad át.

Üres vagyok. Átfog a semmisség,
A szürke ég kódébe bámulok.
Farsangi éjek, hamvázó misék
Lelkembe szórják szálló hamujok.

Üres szobákat látok szerzetesét
És hallgatom az elmulás neszeit.

Borús e zaj, rejtelmes és csodás,
Nyögés, sikoly, vad ajtócsapkodás.

Tavolban egy borfoltos asztal áll,
Ott lakomázik a sötét halál.

S kísérteti gyászfüggönyök megett
Egy megvetetlen ág reám mered.

Érzem, nem alszom benne már soha...
Oh jaj, a lelmem ez üres szoba!

Kosztolányi Dezso.

új költői nyelvet teremtsen, nem pedig az, hogy rozslu értelmzett nyelvetől a nagy elődök iránt untalan ismétlje az ő formáikat s jegeczekbe merevítse a nyelv élő szervezetét. Ezért a törekvéseért suttogtak e nemzedéket a kozmopolita költészet Aranytól kölcsönzött vádjával, holott ez a helyzet természetéből folyó szükség-szerűség volt. S a vád legélesebben épen Kiss József ellen irányult, pedig kortársai között alighanem épen ő az, a kiben legtöbb található meg abból, a mit «nemzeti elem»-nek szoktak nevezni. Nemcsak abban, — a mi elvégre is alig több külsőségnél — hogy ő is az Alföldre ment délibábot látni, magyar nemes kisasszonyról, kálvinista papról, magyar várurakról és parasztokról regélt, hanem főleg költői nyelve alkatában, színeiben, ritmusainak sajátos lüktetésében. Ha összeállítjuk képeit, fordulatait, meglepetve tapasztalhatjuk, hogy túlnyomóan a magyar ég alól valók, a magyar ember atavisztikus közélet-elemei adják meg egyéni színüket s ha ritmusait finom füllel hallgatjuk, megérezzük bennük a magyar nyelv zenéjének lüktető küzdelmét a neki idegen jambussal. Általában Kiss József példája igen jól bizonyítja, hogy a nemzeti vonás a költői műben nem előleges eltökélés, nem is irodalmi iskola kérdése, hanem a költői tehetség kérdése. Az igazi költő nem lehet más, mint nemzeti, mert a mit nemzetietlenségnek szoktak tekinteni, az tulajdonképen szintelenség, az egyéniség hiánya vagy gyöngesége. Évtizedes irodalmi vita tárgya a nemzetiségnek ez a követelése s a vitázók mindkét félről abban tévedtek, hogy idegen szempontokból, önkényesen felállított teóriákból indultak ki s nem a költői alkotás lényegéből. Ebben a vitában Kiss József, alighanem inkább az akadémikus irodalom elleni ellenzériségéből, mint éle álláspontról kifolyólag azokat támogatta, a kik a nemzeti vonások örökös hangzatosítását fölöslegesnek tartották. Maga a saját személyében nem vett részt ebben a vitában tudunkkal soba, csak lapja állásfoglalásával jelezte a maga állását. Az ilyen teoretikus vita azonban mindig áldatlan, sohasem a vitázók döntik el, hanem a fejlődő élet. Kiss József nézve a harcznak csak annyi eredménye maradt, hogy ő lett a központja a támadásoknak, mint a nemzetietleneknek bélyegzett «irány» feje. Pedig épen ekkor tájban írta egyik legszebb versét, «A naphoz» címűt, a melyben bámulatraméltó divinációval adja képét a magyar ember sajátos világ-történeti helyzetének.

Egy nagy francia író, talán Stendhal mondja, hogy irodalmi dologba belevinni a politikát ép olyan, mint hangversenyen elsütni egy pisztolyt. Minek vinnék bele mi is irodalmi ünnepeinkbe közéletünk és társadalmi életünk mindennapi kiesinyes viszályait, mért ne egyesülhetnénk annak üdvözlésében, a ki elvégre is jelentékeny értékeket adott a magyar kultúrának? Kiss József nem kapott élete pályáján sem kitüntetést, sem magas állást, még csak nyugodalmas öregkort sem, — hagyjuk meg neki legalább a költő korszoriját, melyet maga szerzett magának.

Schöffer Aladár.

A NOSZTY-FIÚ ESETE TÓTH MARIVAL.

Elbeszélés. (Folytatás.)

Irta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

A választás itt is a népszerű «egy órai uralomra» esett. Kijelöltettek az alkalmas személyek, a mennyire lehetett, az előkelő világból, kivételt csak az egy Tóth Mari képezett, a ki egy fiatal palotahölgyet fog ábrázolni.

Az elnökséget a főispánné vállalta, ki személyesen kérte fel az egyes szereplőket, minélfogva Rekettyésen is látogatást tett Homlódynál és feszítette Mari kisasszonyt a közreműködésre, mondván, hogy ő fogja ábrázolni az erdélyi udvar legszebb hölgyét. Bizony pedig ehhez nem igen volt most alkalmas a szegény Mari. A nyaka sovány volt, az arca szintelen, a szemei alatt kék karikák (a sok sirástól, — gondolta a főispánné és érezni kezdte, hogy ő most Istennek tetsző dologban jár).

Tóthné igen köszönte a nagy szerencsét, hogy az ő leányára gondoltak, igen hálás azért is, hogy a méltóságos báróné szegény házukhoz megalázta magát, Marinak szükséges volna egy kis szárazkocs, mint a fűnek a harma nagy szárazságban, nem is lenne egyetlen szava se, ha az Isten meg nem látogatta volna (ugyanis köszvény volt a Tóthné lábáiban és nem bírt megmozdulni a karosszékéből), hanem így nincs a ki Marival bejárjon a próbákra, mert Mihálynak is hosszabb időre el kell utaznia Trencsénbe, miután még most sincsen rendben a hagyatéki ügy, Isten nyugosztalja Velkovic sógort, értett egy várost igazgatni, látott talán a messze századokba előre, de a saját zsebébe nem látott.

Mindez ne aggaszsa, kedves Tóthné, — vette át a szót a tatár herczegnő, — mindössze egy-két értekezlet lesz a toilette dolgában, majd egy-két próba, ha a kosztümök elkészülnek s én akkor mindannyiszor eljövök, elviszem az én lelmem Marimat és vissza is hozom a mamájához, föltéve, hogy még akkor a mama nem lesz talpon.

Miután Tóth úrnak sem volt ellenvetése, sőt helyeselte a jótékony célt, Mari véglegesen besoroztatott az egy órai uralomhoz, sőt Tóth Mihály annyira ment, mikor a hölgyek búcsúztak, kihúzott a zsebéből egy ezrest, hogy a mennyiben nem találta akkor otthon lenni ezzel megváltja a belépti jegyét.

Tóth mintegy halálját akarta jelezni e gavaléros felülfizetéssel. Azt a körülményt, hogy a főispán Nosztyt elhelyezte a járásból, iránta való gyöngédségnek képzelte s ez igen jól esett neki.

Volt miről beszélni a megyében, a bányamunkások iránti részvét divattá emelkedett. Boldogok az urak, mert a szegényeket őket szolgálják és ha valami bajuk történik, az is egy mulatságra ad alkalmat az uraknak. Mikor a szegény emberek szemében megjelennek a fájdalomtól, nyomortól kisasztalt gyöngök, akkor az úriasszonyok is előszedik a gyöngyeiket —

a cassette-jeikből. Lázás készülődések folytak, szabók, frájjok, masamódok éjjel-nappal varrták a piperét és jelmez. Sok babrálás van az ilyeneken. Csak decemberben jutottak annyira, tanácskozások, értekezletek, kanapé-processusok után, hogy végre huszadikára kitűzheték a főpróbát, mely már kosztümökben, esti világításnál történik meg. Erre már néhány műértő vendéget is meg lehet hívni a főispánné salonjába.

Kétségkívül Homlódyné volt a legfűgőbb, ki a mellett, hogy Tóth Marit gardirozta, behozta az összejövelekre és hazavitte, valami egyben is buzógkodott. Gyakran sügtak-búgtak össze Vilmával, később Malinkát is bevonták valami titokzatos összeesküvésbe. Noszty Feri ritkán jött be a székvárosba és akkor Rágányoséknál szállt meg, Homlódyné ott kereste fel, nagy tanácskozásokba merültek, de ezekről egy szót sem szóltak senkinek.

Az utóbbi napokban azonban mégis közölni kellett egyet-mást Kopereczkyvel, mert Ferinek pénzre volt szüksége, hogy magát ideig-óráig a hitelezők ádáz rohamaival szemben fentart-hassa.

Kopereczky végig se akarta hallgani a ter-
vüket, ijedten, dugta be füleit ujaival.

— Semmit se akarok tudni. Mosom a kezeimet. Csináljatok, a mit akartok. A szívem veletek van, de pénzt tölem ne kérjetelek.

— Hisz csak kölcsön lenne, — kapacitálta Homlódyné. — Mindent visszakapsz Feritől.

— Kölcsönt hiszen adok, nem ugyan pénzben, hanem a mi sokkal többet ér arannyal, gyémánttal...

— Mi lehet az? — tündökött Noszty Feri.

— Odaadom kölcsön egy pár napra Buben-
nyikot. Ha valamely turpisságban jár az ember, Bubenik megbecsülhetetlen kincs.

— Hát azt is köszönettel fogadjuk, de egy kis pénzt se sajnálj tőlünk.

— Ritka fura fogas ember — áradozott a fő-
ispán, — és intelligens. Valaha színész volt, tele van ötletekkel az improvizátor. A mire ez ráadja magát, az okvetlenül sikerül.

— Ej, hogy lehetsz olyan következetlen, ked-
ves Izrael, — puhította a tatár herczegnő, — azt mondd, hogy Bubenikkal sikerül s mégis megtagadod a pénzbeli támogatást, a mi nélkül pedig Bubenik nem ér semmit. Edd még a Bubenikodat. Ezzünk magunknak is van.

— De nem annyi, mint Bubeniknek.

Homlódyné ismerte Kopereczkyt, elkezdett vele disputálni, ingerkedni, neveltségessé téve Bubenik iránti elfogultságát, biztos volt, hogy ezzel feltűzeli, kihijja valamely hősies áldozatra.

— Mit, ti semmire se taksáljátok őt. Én meg a terveteket nem taksálom semmire. Nem adok rá egy ólompitykét. De ha Bubenik benne lesz, az mindjárt más, Bubenikra még rászának egy kis összeget.

Így jutottak némi pénzhez és Bubenikhez, kit Feri még aznap kicserélt Pimpóival és beavatott a tervbe.

Nagy figyelemmel hallgatta, hol az egyik fülzimpáját vakarva, hol a másikat; nem tett szót neki.

— Hiszen ez valóságos gépezet, sok benne a sróf, meg a kerék, meg a rúgó, ha csak az egyik nem jár jól, vége az egésznek. Hanem hát azért megteszünk mindent.

Tényleg sokfelé ágazott a terv, melynek hideg idő volt e napon. Malinka, ki korán reggel kelt fel, befagyva találta az ablakokat. A reggelinél aggodalmasan említette a fő-
ispánné:

— Félek, hogy a Gyík befagyott az éjjel s ez mindent elrontana.

— Attól nem kell tartani, — jegyezte meg Malinka. — Annnyira be nem fagyhatott, hogy a jég egy kocsi megbírnjon. Különben majd meglátom útközben. Ne legyen ideges.

— Elmegy? — kérde a főispánné.

— El kell mennem Voglányba. Hiszen tudja. Odarendeltem az útibiztost. Nem tudom, megbizható ember-e?

— Föltétlenül. Férjemnek gazdatisztje volt, s most, hogy Krapetzet bérbeadtuk, ide helyezte be.

Malinka úr, ki innen vitte ideiglenesen a szolgabírói teendőket, miután a főispán esikujából kiszitt egy pipa dohányt, beburkolózáván ugyancsak a főispán bundájába, áthajtatott Voglányba.

Szép fehér világ volt odakünn. Millió gyémántú csillogott a fákon s vakító fehér bunda alatt aludott a föld. Minden egyszínű volt, csak a lovak, a kocsis és a Pimpósi szájból kiömlő pára volt szürkébb egy árnyalattal. A Gyík, mely Bontóvár alatt fut el egyenesen Voglányig s csak Voglányon túl kanyarodik be Mezernye felé, mintegy kizárva Rekettyét, Bálingot, Hertyánt és a mellette fekvő pusztákat, nem volt befagyva, hanem javában zajlott, szilaj zúgással nyargalt medrében s hatalmas jégtáblákat vitt tarajos hátán.

Voglányba a szolgabírói hivatalba érve, már ott találta az előszobában az útibiztost. Ismerős arcú, gömbölyű öreg úr volt, zöld-piros harasztból kötött kendőbe hagyulált nyakkal, csikóbbórral bélelt bekecsben.

Malinka rögtön ráismert. Hisz ez Klincsó, a szederjesi volt kasznár.

— Hát végképp ott hagyta a sovány ökröket? — kérdezte Malinka kedélyesen.

— Elváltunk, — sóhajtott fel az öreg, — mert birtokocská elment bérletbe s bérlo engemet nem akarta, pedig az ökröket átvett mindnyáját.

— Jöjjön be, öregem. Tudja-e mért rendeltet be?

— Nem tudok, tekintetes ideiglenes szolgabíró úr.

— Mondja meg nekem, milyen állapotban van ez idő szerint a rekettyési hid?

— Hid van jelenleg rendes állapotban.

— Mikor látta?

— Mindennap látok ötöt.

— És teljesen jó?

— A lehebb, legjobb hid egész járásban.

— Fázik még a keze?

— Nem fázik az. Csak szerinységéből céklaszínű.

— Melengesse meg egy kicsit a kályhánál. Aztán üljön le az íróasztalhoz és intézzen hozzam egy jelentést, hogy a rekettyési hid meg van rongálva.

Klincsó nagy szemeket meresztett.

— Roszúl engem értenyi tetszet.

— Ne okoskodjék. Tegye azt, a mit rendelék, ez a méltóságos főispán úr akarata is. Mit ért maga a magasabb politikához!

Klincsó erre kikereste a pápaszemét, leült az íróasztalhoz és írta a jelentést, hogy rosza a hid, miközben csurgott homlokáról a verejték. Kétszer is megállt, megtörölgette és fújt egyet: «Huj, huj, de meleg ez a prémecske, de nehéz vele kezelni!»

— Miféle prém az?

— Kiszló.

Malinka gondolkodott. Valami nevezetes prém lehet. Sohase hallotta a hírt. Távolról se gyanította, hogy a «kiszló» kis lovat (esikót) jelent.

JÓZSEF FŐHERCEG LŐVŐ-ÁLLÁSBAN.

Végre elkészült volt a jelentés, Malinka elolvasta, eltette a többi akták közé, aztán kiadta a rendeletet szinte írásban, de megmagyarázta szóval is.

— Ma este, mihelyt besötétedik, tehát öt-hat órakor, a munkásokkal szétszedeti a rekettési hidat, úgy hogy az éjszakán át járhatatlan maradjon, korán reggel öt-hat óra tájban azonban ismét összerakja s egy pár új palló deszkát tesznek bele. Így követeli ezt a közigazgatás legfőbb érdeke. Megjegyzem, hogy ez estig a legszigorúbb hivatalos titok. Megértette?

— Holtig tanulja az ember, — jegyezte meg alázatosan Klincsók, a fejével bólingatva.

Még egy megbízatása volt Malinkának a főispánnétól; át kellett mennie Rekettésre és ha Tóth Mihály otthon lenne, valahogy úgy

mesterkedni, hogy hivatalos eljárás címén vagy más ürügy alatt otthon is maradjon a délután folyamán. Át is ment, de Tóth Mihály még nem volt otthon, csak másnapra várták. Hogy férfi legyen a háznál, Igali Menyhért, az öreg kasznár huzcolkodott át ideiglenesen. Becsületes, hű ember volt, hanem parázna szájú és az a rossz szokása volt, hogy fenhangon gondolkozott. De ha valami kiszaladt a száján, olyan töredelmesen tudta mondani: «grácia a fejemnek», hogy lehetetlen volt rá haragudni.

Az asszony már fent sántikált, de bot mellett s erősen bízott, hogy a jótékonysági nagy bálra már maga viheti be a leányát Bontóvárra. Ebéd közben vidám volt a hangulat, míg Bligi, a dogg, elő nem jött a csontokra,

s rettenetesen kezdte ugatni Malinkát. «Csiba te, — riasztgatta Igali, — hát már minden szolgabíró elugat innen valaki?»

Igali a szájára ütött, hogy «grácia a fejemnek», de már késő volt, Mari lesütötte a fejét és a tányérjára bámúlt, Tóthné szemkarikái megnevésedtek s azontul beállott a kínos csend. Csak a feketekávénál támadt egy kis élénkség, betoppant Homlódyné s vele üde levegő csapott be.

— Itt a pandur, — kiáltá már az ajtóból. — Megyünk!

— Készen vagyok, — jelenté ki Mari és repesve szaladt kezét csokolni. Szaporábban kopogtak a Tóthné mankói is, a mint a jött elé tipegett.

Csak hogy nem addig az, nem azért van itt Igali bácsi, hogy ne tudná, mi jár egy ilyen útra. De hogy mennek, de hogy, méltóságos aszszonykám, míg én egy kis téglát nem melegítetek a lábuk alá, tudom én, hogy mi kell az olyan kis lábaknak. Az enyim is olyan volt — három éves koromban. Bárcsak tyúkszem lehetnék rajta. Grácia a fejemnek.

Nemcsak téglát, hanem két kis vizzel megtöltött forró palackot is tett bele a muffokba a kezeknek, mire a hintóba kázmálódtak.

— Ma aztán ne nyugtalankodjék, kedves Tóthné, hogy későn hozom haza a báránycámat, — kiáltott ki a hintóból Homlódyné, — mert este tartjuk a főpróbát s utána egy kis vacsora van Vilmánál. Éjjel is elmúlik, mire haza vergődünk.

— Nem tesz semmit, — jegyezte meg Igali. — Holdvilág lesz az éjjel. S én úgyse tudok aludni, ébren várom a kisasszonyt.

Még egy rövid órát trécselt Malinka Tóthnéval, aztán befogatott és elment. A Gyík hídján túl, a «Kurjantó» esárdánál szembe jöttek Klincsók és emberei; megnyugodva látta, hogy a hivatalos akarat szerint forog odább a világ kereke.

Mire Bontóvárra ért, — kurták most a na-

HAJTÓK.

A KISJENŐI VADÁSZATOKRÓL. — Joly Gyula fényképe.

pok, — este lett; a megyeház udvara tele volt hintókkal, az ablakok kivilágítva véges-végig. Nyilván mind összejöttek már a szereplők és öltözködnek.

Néhány meghívott vendég a főispán szobájában kártyázott, ezeknek csak akkor szabad belépni a nagy salonba, ha a jelenet már fel lesz állítva, hogy teljes legyen az illúzió.

Sokáig tartott, míg eligazodtak, de meg kell adni, sikerült. Kopereczky legalább el volt ragadtatva, kezében tartván a festményt s összehasonlítva az élébe táruló élőképpel, a feleségéhez szaladt s egy csókot nyomott a szájára. «Pecsét, a másolat hitelül», mondá, s ezzel konstatálva volt a siker. Ki merne a főispánnak ellentmondani? Malinka keserűen mosolygott. Noszty Feri Marinak intett jóestét, ki remegve, holthálaványan bújta a fejedelemasszony bíborpalástja mögé. Egy pár udvari dáma édesdeden kacagott valamin, az egyik egy czukorkát hagyított a túlsó sarkon álló fejedelmi apródnak, ő pedig igyekezett azt elkapni.

Homlódyné, a ki az udvarmesternőt ábrázolta, stilszerű zsörtölődéssel fordult feléjük:

— Asszonyok és leányasszonyok, ne mozogjanak kegyelmetek, mint a kukacok és ne nevéssenek a fejedelménél ő nagysága jelenlétében, egyrészt mert nem illik, másrészt mert Csopp fényképész úr magnesiumfény mellett le fog most bennünket venni.

Hiszen sok kedves volt ebben, ha győzné valaki elmondani. A gyertyákat el kellett oltani előbb. Koromsötétség támadt, Horth Pista elkiáltotta magát: «szabad a csók!» Egy-két sikoltás hangzott. Vilmát valaki megcsókolta, az ő éles fölszisszenése vált ki legjobban. Azután kigyúlt a magnesium fantasztikus fénye, egyet vagy kettőt kattant a fényképező gép és a társaság meg volt örököltve.

Hogy Vilmával történt valami, csak abból lehet gyanítani, hogy miután a szereplők le-

AUGUSZTA FŐHERCEGNŐ.

vetették a jelmezeiket és megjelentek az ebédlőben, Kopereczky egy bős leopárd tekintetével fürkészte az embereket s Vilma elsuhanván Malinka mellett, halkán, szemrehányón mondta: «Micsoda könnyelmű ördög bújta ma magába?» Malinka persze ártatlan képet vágott és a végén azt hámozt ki Kopereczky, hogy voltaképpen Feri csókolta meg a hugát. Elég esacsi, hogy nem egyebütt kereskedik.

Kereskedett volna biz ő, de nem igen lehetett, mert sok szem figyelt rá és Marira. A főispánné volt annyi tapintata, hogy nem ültette őket egymás mellé. De ha szomszédságban ülnek, sem beszélhetek volna egyebet, mint közömbös dolgokról. Ez pedig a semminél is kínosabb.

Mindössze egyetlen szempillantás látszott alkalmasnak, mikor a háziasszony feloslátta az asztalt és a szétszéledő vendégek nagy összevisszaságban, az asztal körül tolongva, egymás egészségére kívánják a vacsorát, gépileg nyugtatván kezeiket előre, jobbra-balra, hol üres kezét látnak. Hogy történt, hogy nem történt, egyszer csak valami villamos áram-szerű érzet Mari s látta elhomályosodó szemekkel, hogy keze a Feriében pihen. Melyik volt forróbb, melyik reszketett jobban, melyik nyúlt a másikhoz előbb, ki tudja. Csak nagyon édes volt az érintés és az agyvelőtől kezdve az egész testen kéjjel nyilallott végig.

— Oh, Mari, Mari, hát így kell nekünk szemben állni, ilyen hidegen . . .

A VADÁSZ-TÁRSASÁG.

A KISJENŐI VADÁSZATOKRÓL. — Joly Gyula fényképe.

LIBITIS ADOLF JÓSZÁGKORMÁNYZÓ A KISJENŐI VADÁSZATON.

— Nem én vagyok az oka, — susogta leheltszerűen, és lassan, szeliden visszahúzta a kezét.

— Hol beszélhetnék magával?

— Én velem? (Gyermeteg csodálkozással emelte fel a fejét.) Én Istenem, hát hol? — mondá daczos vállrántással, majd leereszté a két karját lankadtan. — Nem mondhatom, nem tudom.

— És ellépett mellőle, hogy elkeverőzhessék a sokaságba.

A szalonban theát hordtak fel, hármával, négyesével letelepedtek apró asztalokhoz, fecségték, tréfáloztak és úgy elröpült az idő, hogy senki észre se vette, éjfélre járt.

— Talán mehetnék, szivecském, — figyelmezteté Mari Homlodyné. — Nem valami jól érzem magamat. Majd ide hívom Noszty Ferit.

Mari egy szót se felelt, mintha megszibadt volna a nyelve, hanem a vonagló keskeny ajka és a fölhúzott szemöldive egyetlen hangos kérdés volt.

Homlodyné megsimogatta a fejét. Gyermekket szokás így megnyugtatni.

— Noszty hozzánk Vaglónyba jön hálásra, Homlodyval van valami dolga, hát meg akarom neki mondani, hogy fogasson, legalább férfi lesz a kíséretünkben — a másik kocsin.

Ferit könnyű volt megtalálni, átellenben ült egy kuczkóban, talán hogy onnan messziről Mari láthassa, de nem soká maradhatott egyedül, a két Kleckner baronesz, egyik jobbról, másik balról, valóságos ostrom alá fogta. «Oh, a szemtelenek!» gondolta Mari és úgy fájt, de úgy fájt a szive, hogy azt ki sem lehet mondani.

Homlodyné odainthette volna, de meg volt állapítva a családi jelszó: «semmi tapintatlanság és semmi összehorolásági kísérlet, mely a család méltóságát érinthetné»; inkább ő kelt fel s ment Ferihez.

— Fogass be! — mondá halkán.

Feri eltűnt s kis idő múlva jelentették, hogy a koci elállott.

Csakhamar lent voltak a kapuboltozat alatt, hol régi buzogányok, dárdák, bőrvédrek lógtak a falakról s zuzmarás bajszú fegyveres várta járt egyhangú léptekkel föl s alá. A hölgyek helyet foglaltak a phaeton kocsiiban, Homlodyné megigazgatta a Mari kékróka bundáját, bebagyolta nagykendőbe a fejét, hogy csak a

szeme látszott és a fehér homlokából egy csöpp. A Homlodyék inasa felugrott a bakra s ezzel megindult a koci, helyet adva a háttérben álló homokfutónak, melynek a lovai nyugtalanul csattogtatták patkóikkal a megkopott gránitköveket.

— Hopp, a tarisznyám! — kiáltá most Bubenik, s még az istállóba kellett szaladnia a tarisznyáért, a mivel egy kis időt és annyi tért vesztek az előre indult kocsival szemben, hogy bár lóhalálban eresztette meg a négy feketét Feri, mégis csak túl a városon, a Róth-féle gőzmalomnál érte utól, sőt melléje vágott; odadobván a gyeplőt kocsisának, hirtelen leugrott s egy iramodással úgyszólván fölhagyította magát a Homlodyné kocsiába. «Ügyes egy fattyú», csóválta a fejét Bubenik.

— Meg vagy te veszve? — támadt rá Homlodyné. — Hogy megijesztettél! Mit akarsz?

Feri egész nyugodtan leereszkedett az előülésre és mintha csak egy szomszéd szobából nyitott volna be, egyszerűen felelte:

— Átjöttem egy kicsit beszélgetni, abban a föltevésben, hogy unatkozni méltóztatnak.

— No, ugyan jó helyre jöttél. Mari kisasszonynak nem szabad beszélni, mert légesőhurutot kap, én pedig máris olyan rosszúl vagyok, hogy azt se tudom, mit csináljak.

— Mi baja, Mál néni?

— Azt hiszem, a gyomorgörcseim kezdődnek... Oh, rettenetes az.

— Igyék egy kis cognacot!

— Jaj, ha volna.

— Van nekem, mindig itt hordom a kis kulacsomat.

S ezzel kihúzott egy kis befonott üveget a vadászkabátja zsebéből, lecsavarta a dugóját és odanyújtotta.

— Az Isten is megáld érte.

— No lássa, ugy-e hogy mégse vagyok fölőleges — majd hozzátette szomorúan, — magának.

Homlodyné ivott és csendesen, szótalanul szuszogott egy darabig; Feri odább húzódott egy picinyt és ha egyet zökkent a koci, térde összeért a Mari lábával, kikerülhetlen volt, bármennyire összehúzódott is szegényke a sarokban; csak az a baj, hogy kevés kátyú volt. (Kár volt ezt az utat olyan nagyon becézni szolgáliró korában.)

Csikorgó hideg, tiszta idő volt, azokból a szép fehér éjszakákból való, mikor a végtelen fehér szemfedőn, mely a földet takarja, meglátszik, a hol a nyúl lábanyoma kicsipkézte. A hold megolvadt ezüstjében minden a mezőn maradt kór, garád szélén meredező fűzfa kísértetszámba megy, messze valahol egy bagoly meglepően utánozza csodálatos huhogásával a harangszót, rémletes valami ez a szélcsendes éjben.

— Jobban van, Mál néni?

Mál néni nem felelt, csak nyöszörgött.

— Nem fázik, Mari kisasszony?

— Köszönöm, csak a lábam érzékeny egy kicsit.

— Szabad megigazítani a lábcsakot?

— Oh nem, nem. Ne nyúláljon! Majd csak én... én.

— Mozgassa, rázogassa egy kicsit a lábát, meglássa, mindjárt nem fázik úgy. Mál néni, úgy látszik, elszundikált. Pedig milyen szép éjszaka volna, csak persze meleg szobából kellene benne gyönyörködni. Mennyi sok szép szikrázó csillag! Mintha cukorporral lenne az égből behintve. Vajjon melyik a maga csillaga?

— Ki tudja azt? — sóhajtott fel Mari. — Nekem talán nincs is csillagom.

— Mindenkinek kell lenni. — azt mondják. Mondani mindent lehet.

— És azt is mondják, hogy ha valaki kitalálja a maga csillagát, mindjárt meghal.

— Ha hinném, mindjárt találhatnám.

— Hát válaszson egyet, én is választok, aztán majd megtudjuk, közel vannak-e.

— Ugyis tudjuk, hogy messze vannak.

— De legalább eltelik az idő. Ugyan no, válaszson!

— Jól van, hát választottam.

— Én is. Melyik a magáé?

— Maga mondja meg előbb.

— Látja ott azt a parányi fényt a Gönczöl szekeré mellett balra.

— Hiszen ha tudnám, melyik a Gönczöl szekeré.

(Folytatása következik.)

TAR CZY LAJOS.

Az 1880-ik év november havának 5-ikén egy, a maga nemében úgyszólván egyedül álló ünnepély folyt le a pápai ref. kollégium dísztermében. Ötven éves tanári jubileumot eleget láttak a nyugdíj-intézet megalkotása előtt a régebbi tanintézetek, de olyat, a milyen a pápai főiskola hírneves tanára, Tarczy Lajosé volt, keveset jegyzett fel a tanügyi történelme. Az ünnepélyt nemcsak a királyi kitüntetés tette fényessé, mely a jubilálónak osztályrészül jutott, de Magyarország politikai és társadalmi előkelőségeinek egész serege is megjelent személyesen, vagy leveleivel és távirataival, hogy üdvözölje a nagynevű tanárt félszázados működésének évfordulóján. Magyarország miniszterelnöke és kultuszminisztere, az összes protestáns püspökök, majdnem minden főgondnok, a katolikus magas klerusnak több tagja, az Akadémia elnöke, államtitkárok, főispánok, országgyűlési képviselők, az irodalmi s művészi világ sok kitünősége sietett leróni az elismerés adóját a kiváló tanár és író iránt. S most, 27 év múlva a jubileumi ünnepségek után s 26 és fél év múlva a nagy tanár elhunyt után újra fényes ünnepségek keretében ünnepelte a pápai főiskola Tarczy Lajos születésének századik évfordulóját s üjtotta fel nagy fiának emlékezetét.

Tarczy Lajos a nemzeti ébredés korszakának úttörő munkásai közé tartozott. A komárommegyei Hetényben jómódú ref. szülőktől 1807 december 6-án született; tanítatásának lehetőségét megadták a szülők anyagi körülményei, kiváló sikerét pedig saját fényes szellemi tehetségei. A gimnáziumot Komáromban, a bölcsészeti és theologiai kurzust Pápán végezte.

Alig 22 éves korában a matematikai tudományok tanításával bízott meg s midőn 1831-ben Mándi Márton Istvánt, a pápai főiskola újítótéremtőjét a halál kiragadta az élők sorából, az elhunyt folytán támadt ür betöltésére a főiskolai tanári szék a még nem is egészen 24 éves ifjút ítélte legalkalmasabbnak. Reményében nem is csalatkozott; az ifjú tanár, ki tanári székének elfoglalása előtt egy évet a bécsi, egyet pedig a berlini egyetemen töltött, bőségesen beváltotta a hozzáfűzött reményeket s ötven éves tanári működése alatt állandóan vezető szerepet vitt a főiskolai tanári karnak az iskolaügy és a tudományosság fejlesztésére irányuló törekvéseiben.

Tarczy Lajos, bár a filozófiai tanszékre választott meg, kevés ideig működött mint a filozófia tanára. A filozófiai tanszékétől megválasztása érdekes világot vet a magyar bölcsészet akkori helyzetére. Tarczy Lajos a Hegel-féle bölcsészet híve volt s először hirdette ennek eszméit magyar nyelven. Bölcsészeti felfogásával szemben állott a dunántúli egyházkerület intézőinek bölcsészeti nézete, mely a Krug által módosított Kant-féle kritikizmus felé hajlott. Az összeütközés kikerülhetelenné lett s a Tudományos Gyűjteményben megindult irodalmi harcot követte a kerületi gyűlés tagjainak állásfoglalása is a Hegel-féle bölcsészet ellen, mely azt eredményezte, hogy Tarczy, — bár a Hegel-féle bölcsészet tanításától kerületi határozattal nem tiltották el, — megunta a sok kellemetlenséget, s elhagyva filozófiai katedráját, tisztán a természettan és mennyiség tanításának szentelté idejét. Ez történt 1838-ban; ugyanabban az évben, melyben két kötetes «természettan»-a megjelent, az a munka, mely számára nemcsak az oktatásüggyel foglalkozók elismerését biztosította, de megszerezte a Magyar Tudós Társaság levelező tagságát is.

A természettannak első kiadását alig néhány év múlva nyomon követte egy második, majd pár évtizeddel egy harmadik is. Időközben azonban sok más kisebb műve is napvilágot látott. Így 1838-ban s a következő évben: «A német nyelv paradigmái», «Gyöngyök a német költészetből», «Népszerű égrajz», «Elemi ismeretek a természettudományból», «Elemi szám tudomány». Mindezek a művek a főiskolai nyomda kiadásában jelentek meg, melyet Tarczy Lajos buzgólkodására 1838-ban állítottak fel az ó-kollégium egyik földszintes épületében s melynek az első években legtöbb munkát a két fiatal professor: Tarczy és Bocsor adtak.

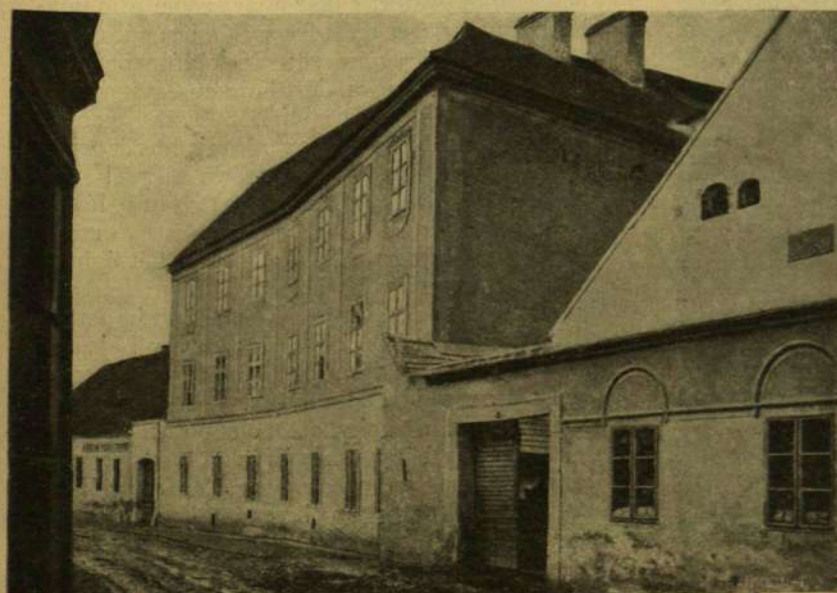
Irodalmi munkássága nem lankadt a következő években sem. Több éven át szerkesztette a «Pápai Naptár»-t, melyben főleg népszerűen írt csillagászati és természettani cikkek jelentek meg. Alapítványban nagy súlyt helyezett a nép művelésére s az ismereteknek, főleg a természettudományi ismereteknek a nép körében terjesztésére. «Népszerű Eg-

A PÁPAI REF. KOLLEGIUM ÚJ PALOTÁJA.

TAR CZY LAJOS.

A PÁPAI REF. 6-KOLLEGIUM; JOBB OLDALT AZ A HÁZ, HOL PETŐFI LAKOTT.

A PÁPAI REF. KOLLEGIUM 1856-BAN EMELT ÉPÜLETE.

raj»-án kívül ugyanezen törekvésének szolgálatában állanak: «Népszerű természettan»-a (1843), melyet a Népkönyv kiadó egyesület 50 arannyal jutalmazott s mely két év alatt 1800 példányban (az akkori idők könyvszükségletéhez mérten rendkívül nagy példányszámban) kelt el. Ugyancsak a természettani ismeretek népszerűsítésére szolgáltak «Kis természettan»-a s «Kis földtan»-a s egyéb szétszórtan megjelent apróbb értekezései.

Szinte meglepő, hogy ez a rendkívül irodalmi tevékenység, mely nem szorított csak a természettudományokra, hanem, mint ezt a Kisfaludy Társaság első pályatételére benyújtott nyertes műve mutatja, kiterjedt az esztetikai kérdésekre is, szinte meglepő, mondjuk, hogy ez az irodalmi tevékenység ép oly hamar megszakadt. A negyvenes évek közepétől nem jelent meg újabb munka Tarczy Lajostól s ettől fogva csak mint tanár terjesztette a természettudományi ismereteket s legfeljebb egy-egy cikkek szót az újabban felmerülő fizikai kérdésekhez. Nincs itt helye annak, hogy e jelenség okait részletesen próbáljuk fejtegetni, s csak jelezni kívántuk ezt a magyar íróinknál egyébként gyakran előforduló s épen ezért nem tisztán az egyes individuumokból levezethető tény.

Mint tanárral, az előadás világosságá, szabatosságá s érdekessége tekintetében Tarczy Lajossal kevés tanár vehette volna fel a versenyt. Még a ridegnek látszó mennyiségben is lelket tudott önteni s a logikai gondolkodás törvényeinek a mennyiségekre alkalmazásával mintegy kézzelfoghatóvá tudta tenni

PIHENŐ.

azt a fokozatos kapcsolatot, mely a legegyszerűbb elemi számvetés s a magasabb számtan bonyolult problémái között fennáll. Természettani előadásai meg épen párjukat ritkították a még öregkorában is a megnyilatkozó ifjú hév és rendszeresség tekintetében.

De nemcsak mint tanár volt Tarczy Lajos a múlt század egyik legnagyobb sikerű pedagógusa; nagy volt, mint a magyarság s a nemzeti eszme egyik legelkeesebb apostola is. A tözs-gyökere komárommegyei dunamenti község szülőtte a magyarságnak s a nemzeti gondolatnak midvégig legelkeesebb harciosa volt. Midőn az absolutizmus a Thun-féle iskolai rendelet értelmében egyes tárgyaknak tanítását a ref. tanintézetekben is német nyelven követte, Tarczy Lajos indítványára az egyházkerület e követelést visszautasította s az uralkodóhoz e tárgyban felterjesztést intézett, melyet Tarczy Lajos szerkesztett s mely erős vizshangot keltett az egész országban. Néhány évvel utóbb pedig, midőn Széchenyi az elnémetesítő törekvések ellen Döblingből levelet irt s e levelet Tarczy Lajosnak is megküldötte, Tarczy a «legnagyobb magyar» levelét, mint Eötvös Károly mondja, «diákjaival száz meg száz példányban leíratta és szétküldötte őket az országban, hogy terjeszszék az irást, mely azokban a szomorú időkben a magyarság és hazafiság első rendíthetetlen kifejezése volt.»

GYÖRGY BAJOR HERCEGE.

MELEGEDÉS.

A KISJENŐI VADÁSZATOKRÓL. — Jely Gyula fényképe.

Tarczy sokat fáradozott a magyar nyelv művelése ügyében is. Az ő buzdítására alakult a pápai főiskolai ifjúsági képzőtársulat 1841-ben, melynek ismételt elnöke volt s melynek épen első éveiből nemzeti irodalmunk számos jelese került ki a közélet mezejére. Petőfi Sándor, ki teljesen elcsüggedten jött Pápara, itt Tarczyban oly pártfogóra akadt, hogy reménye újra éledni kezdett s Szeberényi Lajoshoz intézett levelében így halhatatlanítja: «Tarczy, a derék Tarczy az, kinek mindent köszönhetek.»*

Ötven évi tanári pályája a tanítás terén elért sikereknek egyre hosszabbodó láncolata volt. De más alkotások is hirdették a paedagogia terén szellemi képességét. Az egyetemes ref. tanügyi bizottságnak elismert tekintélyű tagja volt s irányítólag vett részt ennek tantervkészítő munkálataiban. Sajat egyházkerületében pedig megszűnés nélkül fáradozott, hogy a tanintézetet a XVIII. század végén épült szűk s csel-szerűtlen helyiségeiből egy új modern tanügyi élet megfelelő épületbe vigye át. Ez 1856-ban sikerült is s a pápai főiskola ez évben már az «Uj-kollegiumban» nyert elhelyezést, honnan csak mintegy négy évtized múlva költözött át legújabb monumentális hajlékába.

Jubileuma, melyről fentebb megemlékezünk, s mely 1880 november 5-én zajos ovációk mellett folyt le, testben megtörve találta.

Am a válasz, melyet az őt üdvözlő Papp Gábor superitendens szavaira adott, lelkének teljes frissességéről s megtörten voltáról tanuskodik. Ez a válasz maga is kiváló korszak, melyet a Magyarország fejlődését s átalakulását éles szemekkel szemlélő s munkás kezekkel munkáló tudós rajzolt meg hallgatói előtt. A súlyos betegségtől gyötört s már a sir szélén álló jubiláns, míg a maga erőit fogyni érzi, nemes optimizmussal bizik a nemzet erőinek kifogyhatatlan voltában, s míg maga előtt látja az egyes ember földi létének végét, a halált, bizik a nemzet halhatatlanságában. Ez az optimizmus és bizalom a nemzet jövője iránt kísérté alig fél évvel utóbb, 1881 márcz. 20-án bekövetkezett haláláig.

Ha sok vonatkozásban igaz is a szálló igévé lett «Quem dii oderunt» — kétségtelen az is, hogy nagyobb s nemesebb jutalma alig van munkásnak, mint a hivatását átérző s betöltő tanárnak. A kiról, mint Tarczy Lajosról, fél századdal az iskola elhagyása s több mint negyed századdal elhunytja után a tanítvány ajkairól az a nyilvános elismerés hangzik el, hogy «a hány tanítványa volt Tarczynek, minden nemes agy és rajongó lélek őt választotta ideáljául» — az elnyerte a legfőbb jutalmat, melyet a gondviselés csak keveseknek, csak kiválasztottaknak ad. Dr. Antal Géza.

* Petőfi Sándor összes művei VI. (Vegyes művek III. kötet 107. l.)

Forain : A kulisszák között.

A HÉTRŐL.

A miniszter. Egy volt francia miniszterről szól ez az anekdóta. Ez a miniszter, a ki agglény volt, rendszeren egy dohos, füstös levegőjű korcsmába járt ebédelni, a hol mindezek mellett még roszul is főztek. Egy ismerőse végre se állhatta meg kérdés nélkül:

— De mért jár épen ide ebédelni?

A miniszter elmosolyodott:

— Ezt, mondotta, csak olyan ember értheti meg teljesen, a ki, mint én, már harmadizben miniszter. Ennek a korcsmának ugyanis van egy óriási tulajdonsága. Mindig véghetetlen gyönyörűség, mikor végre — kijuthat belőle az ember.

A kinek van valamelyes érzeke a dolgok iránt, nem is kell Franciaországba fáradsnia, hogy sejtése támadjon arról, a mi a miniszter e mondasában meghúzódik. Ime a legaktuálisabb példa: az a kérdés, hogy a karácsonyi vásár idejére fölfüggeszse-e a munkaszünetet a kereskedelmi miniszter, vagy érvényben tartsa? A kereskedők keményen követelték, hogy függeszse föl. Egész esztendőn át úgy is roszul megy a bolt, valamelyes lendületet ha vesz, csak ilyenkor vesz, nem való tehát megbénítani az egyetlen jó alkalmat, hogy pénzt láthassanak. A kereskedőknek minden bizonynyal igazuk van. De előtöppannak ám a kereskedelmi alkalmazottak is. Nekik már egészen más a szempontjuk és egészen más a fölfogásuk. Ők azt mondják, hogy nekik hat keserves, munkás nap után nagyon megszolgált és kiérdemelt pihenőjük az az egy vasárnap. Véres méltánytalanság lenne, ha ezt az egy pihenő napot is elvinnék tőlük. A ki vásárolni akar, van rá hat napja, semmi oka, hogy a hetedikre halaszssa. Kétségtelen, hogy nekik is tökéletesen igazuk van. A miniszter pedig, ha fölfüggeszti a munkaszünetet, szidják az alkalmazottak, ha nem függeszti föl, szidják a kereskedők. Akár az egyiknek ad igazat, akár a másiknak, neki — ki kell kapnia. A miből hamarosan nyilvánvaló lehet mindenkinek, hogy a francia miniszter mondasában csakugyan van valami.

Modern ballada. A kiből van valamelyes fantázia és valamelyes fogékonyság az események stillusa iránt, annak éreznie kell, hogy a «megszökött» kormányozható léghajó, a Patrie katasztrófája valóságos ballada. Annnyira kész, hogy csak versebe kellene foglalni. Egyetlen egy léghajó se volt még, a melyik annyira előnyomult volna a hig elem leigázásáért és fölhasználásáért folyó hódító küzdelemben, mint a Patrie. Arra szállt, a merre az emberi akarat

kormányzó energiája dirigálta. Volt határozott iránya. Az ember, a ki a gépe mellett állt, öntudatot adott minden mozgásának. És ime: már-már leigázott ellenfele, a járomba szánt levegő egyszerre csak összeesküvő módjára reája tör, a hatalmába keríti és elrohan vele ismeretlen távolságokba, hogy — megölje. Nem az első szerencsétlenség, a mely léghajót pusztított el. A levegő meghódításáért folyó harc összes gépkatonáinak ez a rendes sorsa. A léghajó nem szokott meghalni természetes halállal, agkori végelgyengülésben. Kímulásának rendes formája a — katasztrófa. De a Patrie katasztrófájának a formája mégis egészen szokatlan. Ez talán az első léghajó, a mely — legalább a katasztrófa szemtanuinak az eleményei számára — a maga elemében süllyedt el. A levegő nyelte el, mint a hogyan a tenger nyeli el a léket kapott óceáni gőzöt. Nem esett a tó vizébe, nem rongyolódott szét valamelyik torony ormán vagy fák lombjai között, hanem eltűnt a levegő hullámaiban. És a harc izgalmaival teljesebb és legállandóbb küzdelemnek: az ember harcának az elemekkel, a melyeknek leigázására és szolgaságba hajtására törekszik. A mi a Patrie-val történt, az lázadás volt, pillanatnyi sikere egy szívós, de már vergődő erőnek, a melynek a sorsa azonban kétséges

Manet : Fialat asszony napernyővel.

FRANCZIA MESTEREK KIÁLLÍTÁSA A NEMZETI SZALONBAN.

Puvis de Chavannes: Keresztelő János fővétele.

nem lehet. A Patrie pályafutásának tört ivén a levegőbe száll tiz, száz és ezer más vakmerő szárnyas gép és előbb-utóbb okvetlenül meghódítja, a mit ura, az ember, a magáénak követel.

*

A czégtáblák páthosza. A budapesti czégtáblák páthoszat gyöngédségből nevezem páthosznak, de tudnék reá — magyar szót is. Mikor Strozzi Fülöp herczeg világhírű firenzei palotája fölépült, a spanyol király épen a Mediciek városában tartózkodott. Megnézte a palotát, de csak ennyit mondott rá:

— Csinos ház.

A mire Filippo herczeg olyan dühbe gurult, hogy ezekkel a szavakkal köszönte meg a hatalmas uralkodó csakugyan fősvényen mért elismerését:

— Örülök, hogy az úrnak is tetszik.

A mi nem is csoda, mert Strozzi Filippo herczeg olasz ember volt, az olasz ember pedig nemcsak szereti, de meg is követeli — a páthoszt. Ott a legkisebb jelző ez, hogy «isten» és már leicsinylés az, ha valamit csak csodálatosnak minősítenek. A magyar embernek más a természete. Az alföldi nábob, a kinek kétezer holdja van egy tagban, ha még olyan rátartó ember is a lelkében, a «földesekjéről» beszél és a házat szivesebben emlegeti «viskó»-nak, mint kastélynak. Ha olyanformán méltányolják a jószágát, a hogyan a spanyol király a Strozzi-palotával cselekedte, nem gurul dühbe, hanem legföljebb csak — elmosolyodik. Annál sajtáságosabb, hogy a magyar főváros czégtábláin inkább az olasz karakter szólal meg, mint a magyar. Az utcán egy reklámczédulát nyomnak a kezembe, a melyben egy új «cipő-szalón» megnyitását jelenti a tulajdonosa. Ennek a «cipő-szalón»-nak azonban már ezernyi őse meg testvére van itt Budapesten. A kávémerést a «csarnok» monumentális titulusával tiszteli meg a tulajdonosa, a műhely, a hol három legénynél több dolgozik «telep», a borbély boltja «műterem», a hol a gallérait mossák és vasalják, az «intézet», a mint hogy «javító intézet» az a suszter-műhely is, a hol nem csinálnak kész cipőt, csak a kilyukadt lábtűt foltozza a mester, a prokurista és a — gyakor-nok. Szó sincs róla, ez a föllengző páthoszt ott a czégtáblákon nem árt senkinek, az se bűn, ha a kárpitos «diszító-akadémiának» nevez el a műhelyét: de azonkívül, hogy kissé komikus a dolog, nem is vet jó fényt arra a polgári, arra a mesterségbeli önértetre, a mely a mestersége igaz becsülésében kell, hogy megnyilatkozzék minden emberben. Legyen minden becsületes munkával foglalkozó ember büszke rá, hogy az, a mi és ne a titulusával emelje a boltját, a műhelyét, hanem a portékája, meg a

munkája jóságával. Ennek több a becsülete minden páthosznál ott a czégtáblákon.

*

A medicina olesó akkor se lenne, ha a tizedrés árán adnák, mert mikor az embernek orvosságért kell pénzt adnia, akkor már előzőleg egy igen drága, igen becses, igen értékes kincsével adozott: az egészségével. De az orvosság egyébként se volt olesó soha. A patika mindig mint a drágaság szimbóluma szerepelt. Most azután meg kellett tanulnunk, hogy az orvosság idáig nem is volt nagyon drága, mert ime tudott — még drágábbá is lenni. Egy csomó mediczinának följebb ment az ára. Mint-hogy a patikusok nem szabhatják meg a maguk akarata szerint a portékájuk árát, ehhez kormányzati jóváhagyás is szükséges, bizonyos, hogy a medicina megdrágulásának megvan a maga komoly és méltánylandó oka. De ha ez az ok még olyan komoly és még olyan méltányolni való is, azért bizonyára nem lehet elvárni, hogy az emberek hozsannával fogadják a keserves időknél ezt a legújabb terhét. Sok

Millet: A chailly-i templom. (Pasztell-kép).

FRANCZIA MESTEREK KIÁLLÍTÁSA A NEMZETI SZALONBAN.

mindenféle mizeriáról hallunk, de hogy a patika valami nagyon rossz üzlet lenne, erről még soha se panaszkodtak se azok, a kiknek van patikájuk, se azok, a kik igen-igen boldogok lennének, ha — lenne nekik. Az eszünkbe jut egy előkelő csemege-kereskedés tulajdonosának a mondása, a ki mikor ezelőtt talán négy vagy öt esztendővel a krumpli olyan nagyon megdrágult, hatalmasan fölemelte a — vanília árát. Mikor pedig ennek az okát megkérdezték, így felelt:

— Övöm a tradíciót. Nem engedhetem meg, hogy a krumpli olyan drága legyen, mint a vanília.

Az utóbbi esztendőben minden horribilisen megdrágult. A ruha, a cipő, a lakás, a kenyér. A patikát igazán az a veszedelem fenyegette, hogy drágaság dolgában még a péküzlet is utóleri. Megszűnik a drágaság szimbóluma lenni. Lehet, hogy ez ösztökélte a reformra. Meg kellett óvnia a — tradíciót.

FRANCZIA IMPRESSZIONISTÁK A NEMZETI SZALONBAN.

A «Nemzeti Szalon» kiállítása ezúttal egy darab művészettörténet. A modern francia festészet három diadalmas állomásának egy-egy mértföldjelzője annak a kis gyűjteménynek minden darabja. Képvisele van a barbizoni iskola klasszikus naturalizmusa Millet-vel, Corot-vel, Boudin-el; a naturalista impresszionizmus Manet-vel, és Renoir-rel, s a legújabb forradalmi irány úttörői, a neo-impresszionisták: Monet, Pissaro és Degas. A mellékösvényeken járók közül Puvis de Chavannes stílizált költészete az, melynek halk, édes hárfahangjai keresztülsendülnek még a neo-impresszionisták tüzes diadaléneket ujjongó kürtjei közepette is.

Mert ez irányok valamennyien egyaránt újjongó diadaléneket fújnak (persze a színek nyelvén!) a «Nemzeti Szalon» kiállításán. Újjongó éneket a naphoz, mindnyájunk édes anyjához, mely a régieket is táplálta, a nélkül, hogy ők — a hálátlanok! — ügyet vetettek volna rá; a naphoz, mely míg mindenkinek világított, nem világított a festészetnek, míg ők «fel nem fedezték»...

Az impresszionisták felléptéig ugyanis a fényérzéke, a fénytütemények elemzésének képessége nem volt meg a műalkotásokban, de nem is lehetett, mert ez a képesség még nem volt meg az emberi ismeretek körében. Mint Constable, Bonington, Turner és a francziák: Rousseau, Dupré, Corot, Daubigny és Courbet

is impresszionisták voltak: elfogadták a reggeli szürkület és az esthajnal félhomályának benyomásait (az atelier-festészet még ezt sem ismerte el!), de a délután fényözönét például nem. Elvük az impresszionistáknak ez: nincs végérvényes formula; csak végtelen fejlődés van; vannak pillanatok és vannak emberek. Vezérembe-reik, mint Manet, Renoir, Raffaelli, már a Luxembourgból a Louvre-ba kerültek, sőt Monet, Degas és Pissaro is odajutottak, pedig ők már elszakadtak Manet-éktől s neo-impresszionistáknak vallják magukat.

Hányféle úton indultak el, hogy megtalálják az igazságot! Monet a fényes világegyetemet buvárolta; Degas a formák élettánát és a művelődés bizonyos jellemző jeleneit; Pissaro a városi életet; Renoir az arcok szépségét s a külvárosi költészetét, napos, derűs világot; Raffaelli az élet tragédiáit és komédiáit az alsóbb néposztály légkörében; Manet a tér, az események, a jelenetek szépségeit, híven klasszikus jelszavához: «azt a környezetet fed, a melyben élsz!»

Mindegyiköknél tipikusabb azonban Claude Monet s ezért fellépése tán legelhatározóbb volt a modern művészet fejlődésére. Ő azzal kezdte, hogy elemelte az atmosféra állapotát és a fény minőségét. E nemü buvárokodásainak eredményei a tengerparti részletek; szürke ég, szürke víz, köd, nedves levegő, áttörő napsugár, teljes világosság, — ezek a problémák, a melyek foglalkoztatják. Majd megint az átlátszó, áttetsző, sűrű, ritkás légkör. Ő kezdi alkalmazni az úgynevezett sommás rajzot is, melyen oly kapva kaptak a rajzban amúgyis tehetetlenek, a kirkól azután elterjedt e könnyelműen kidobott szálló ige, hogy: a modernnek nem tudnak rajzolni! Pedig Monet-nál ez a sommás rajz czéltudatos; probléma volt ez is, melyet meg akart oldani: a dolgok együtlességének ábrázolása a lehető legkevesebb vonalal.

A természetet és csak a természetet keresi: mindig plein-airben fürdik s szinte megittasítja benne a látványok kifogyhatatlan változatos-sága, a benyomások végtelen sokasága. Egy és ugyanazt a tárgyat megfesten annyiszor, a hányféleképen látja: milliószor. Látja, hogy a forma, a szín, a fény sokféle tüteményei szüntelen változtatják a távolságokat, sűrűségeket, felületeket és kifejezéseket. Látja és érzi a fényt, forrást minden művészi hatásnak. Megrészegíti múlt illatossága a percznek, az órá-nak, mely vissza nem jó soha többé és gyönyörrel tölti el a röpké pillanatban megrögzített élet múlt bája, melyet meghosszabbít a műalkotás színhézáse. Így születtek meg az ő természeti képei, ezek a valóságos pantheista költemények.

A többi — az már iskola. Tehetséges, vagy kevésbé tehetséges tanítványok, a kik részben rontották, részben fejlesztették, a mit a mesterek, az úttörők kezdtek. Külön hely még csak egyet illet meg közülök: Rodin-t, a szobrászt, a ki — fájdalom — nem szobraival, hanem csak vázlatkönyvének rajzaival vesz részt a kiállításon. De még ezek a rajz-jegyzetek is megérdemelnek egy külön lapot.

TATÁRRABSÁG.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irtá PEKÁR GYULA.

Kilencszer hajtanak földig fejet a diván tanácsosai a Nagyrú előtt.

— Allah virágoztassa éltetek fáját, — szól a Khán a párnára telepedve, — és szent ő maga nevelje irántatok való kegyelmességemet! — Mindörökre dicsőség a Dsingsiz győzhetetlen Ghiréj-unokáinak!

A Vezér kezdi, — ő a portai ügyek referense és bőbeszédűen adja elő a sztambuli állapotokat. Így végzi:

— Felség, nagy idők fordulása előtt állunk! A sztambuli padisah és édesanyja, Zaimé császárné, — (Allah ereszsze élete fonalát hajánál hosszabbra!) — felette bosszankodnak a távollevő nagyvezér tehetetlenségén. Azt mondják:

A «Tatárrabság» című regényhez.

A hercegnő fölemelt ököllal tör ki.

«Hiba volt a velencei hadjáratot abbahagyni, de ha már elkövettetek a hibát, legalább Erdélyt szedte volna ránczba a nagyvezér. Ám nem sikerült neki. Se Rákóczyt nem tudta megtörni, se Erdélyt nem alakította beglérbég-séggé. Csak pusztít, rabol és legfeljebb Barcsayt biztatja. Ez nem mehet tovább.» Egy szóval: nő a felséges Zaimé haraga a nagyvezér ellen s kémeim jelentik: otthon kézimunkakéző ő maga sodorja már Köprili számára a selyemszínort. Allah adja, — erős legyen e zsinór!...

— Erős legyen! — ismétlik a többiek.

— Mindezek alapján alázattal én így tanácsolok: távol a bukó nagyvezér, itt a percz, tétessék valami felséged javára Sztambulban!

Mohamed helyeslően bólint:

— Tovább.

Szól a Khánaga:

— Köprili felségednek régi ellenfele! Legutóbb is kimutatta a foga fohérét. Felséged Kemény Jánost ajánlotta volt a padisahnak erdélyi fejedelemlül, s ő csakhogy felséged ellenére tegyen, hamaros praktikával Barcsayt vitte keresztül. Én is azt mondom: itt a percz, de nemcsak a bosszúra, hanem nagyobb, merészebb tervekre is. Alázattal így tanácsolok: igenis fújjuk a követ Sztambulban Köprili ellen, de aztán főként arra törekedjünk, hogy felséged kapjon megbízatást Erdélynek beglérbég-séggé való alakítására!

Csillan a Ghiréj szeme.

— Jól beszélsz, Khán aga. Ámde rábirható-e a padisah e tervre?

Szól az Orbég:

— Felség, a padisah unja már az erdélyiekkel való vesződést. Legszivesebben látná őket eltörölve a föld színéről. Ilyen munkára pedig csak a mi tatárságunk való. Meg fogja ő adni a felhatalmazást! Én azonban még tovább megyek. Alázattal így tanácsolok: Erdély a mi szomszédunk. Erdély a miénk legyen!

— Igen, tör ki a Shirin bég, — ne török beglerséggé, hanem igenis tatár tartománynyá legyen Erdély! S én már látom is, hogyan.

— Beszélj, vakmerő!

— Igen egyszerű, — csak egy kezes, alkalmas fejedelemjelölt kell hozzá, kit a padisah engedelmével útnak indíthassunk Erdély ellen. Súlyt fektetek rá, hogy itteni rabmagyar és főember legyen, kit nagy ígéretekkel meg lehessen környékezni. Nem lesz nehéz, csak fel

kell ébreszteni benne a magyar pártoskodás ördögét s komolyan el kell hitetni vele, hogy felséged támogatásával Fejedelemlé lehet. Ő maga vezesse a tatárságot az Erdélyben marakodó két Rákóczy, Rhédey, Barcsay és Kemény ellen! Ő maga álljon felséged seregeinek az élére s hadd higgye, hogy rendet akarván csinálni, hazafiásan cselekszik. Oh, hiszékeny a magyar, csak becsülvényt kell csiklandozni... És nem kell félni: mihelyt beteszi a lábát, mindjárt lesz neki pártja a széjjelhuzó, békétlen magyarok közt! Ám e jelölt persze csak ürügy legyen arra, hogy az ő révén mi megvethessük a lábunkat Erdélyben. Mi megszálljuk az országot és segítünk neki a pártos magyarságot kipusztítani, — ha egyszer aztán kiirtotta valamennyit s magában van, trónra emeljük, de csak azért, hogy tulajdon fejedelmi székében csapjuk le a fejét. És akkor megleszen Allah akarata: tatár tartománynyá lesz Erdély!

Az urak egymásra néznek. Helyeslően bólintanak. Szól a Vezér:

— Imhó felség, erre a dicső vállalatra kelene a padisah felhatalmazása. Köprili nem adná meg, de ő kegyvesztett és távollétében bizton megadja a felséges Zaimé. Csak sietni kell vele, — alázattal így tanácsoljuk: siessen Felséged a felhatalmazás kieszközölésével!

Csend lesz. Az urak félve lesik a Khán kedvét. A Nagyrú még mindig kaján mosolylyal bámul maga elé. Végre felveti a szemét:

— Helyes, elfogadom. A Khánaga még ma menjen Sztambulba.

— S a jelölt, felség?

Ördögösen kacag fel a Ghiréj:

— Megvan!

Gyönyörködik a tanácsosok kíváncsiságában.

— Igen, megvan! Az a rab, kit most a Gyöngyház-kjószkben tartok: Tholdalagi!

Az urak jelentősen bólintanak:

— Ah... a felséges Zareyma kegyeltje, ugye?

— Tulajdon ő. Jertek közelebb, szolgálaim. Hadd mondjak el mindent...

*

Soká tart a suttogó tanácskozás. A végén hódolva nyilatkoznak az urak:

— Allahnak különös kegyeltje vagy, felség! Keresve se találhatnál jobb jelöltet. És a mi fő, általa szabadúlsz a felséges Zareymától is.

Csak az óvatos Khánaga tamaskodik:

— De vajjon vállalja-e Tholdalagi?

— Bolond kérdés, szolgám! — türelmetlenkedik a Nagyrú.

Ám tulajdon e perczben jelentik a divánnak az érkező defterdárt. Belép a fonnyadt arcú, alázatos miniszter. A kilenczedik «tapu», vagy főhajtás után jelenti kötelelesség szerűen:

— Felség, újabb sarcpénzek érkeztek Erdélyből.

— Ördög vigye, mit háborgatsz most velük? — Igen, de egy hatvanöt ezer aranyas nagyobb summa van közöttük...

— Kié az a sarc?

— Tholdalagi Mihályé. Hitvesének a levele jött vele.

Elkomorodnak mindannyian. A Khánaga újból rákezd.

— Ismétlem: vállalja-e majd Tholdalagi? Sarcza az ország postájával jött és hadi becsületünk parancsolja, hogy a pénzt átadjuk neki.

— Igen, átal kell adni, — bólint a Shirin bég.

— No hát akkor ő már e perczben szabad ember! És hátha fejedelemség nélkül akar hazamenni?

VISSZASÜTŐ NAP.

— Eh, — szól a khán, — majd tüzel őt a hugom szerelme!

— Igen, de ott a felesége levele . . .

A Ghiréj homloka ránczba szökik.

— Azrael ördögére, hátha meggondolja magát?

Dönt a Vezér szava:

— Én azt mondom, bizzuk a fenséges Zareymára. Ő adja át Tholdalaginak a váltásdíját!

— Igaz. Így már megnyerhetjük a játszmát!

XXXII.

A Gyöngyház-kjőszk.

Palotájának emeletén Zareyma az ablaknál áll. Vágyódván innen szokott ő ama lombbafúló, távoli kjőszk felé pillantgatni, a hová szíve húzta, s a hová naponta ellopódzott. Az egyszer azonban nem oda figyel, nem a légyott percét lesi, hanem döbbenve hámul a lábaihoz tett bőrsákra. Egy öregpecsétés levél is van mellette a szőnyegen.

— Hugom, — szól a búcsúzó khán, — úgy cselekedj hát, a hogy mondtam. Okos légy!

Rég csukódott már a Nagyrúd mögött a hárem ajtaja, s a hercegnő még mindig maga elé mered. Nézi a lepecsételt vaskos bőrsákokat; öreg betűkkel ez van ráírva: «Tholdalagi Mihály sarcaza, az övé.» Haragtól pirultan kiált fel:

— Átkozott dsinek! Mért kellett ennek megjönnie?

Papucsá hegyével indulatosan rugdossa meg a bőrsákokat. Nem mozdul az.

— Lomha tömeg, lusta arany, te akarsz elvenni tőlem szerelmemet? S ez a még átkozottabb levél . . .

Térdreereszkedve boszúsán kapja kézbe s tépi fel az episztolát. Majd előre dül s a szőnyegre könyökölve úgy nézi az írást, hosszan, gyűlölködve.

— Juszuf! . . . Nene Kedsa! . . . ide hamar!

Odatipeg a mosolygó, bandsal eunukh, érkezik a szerencsény komorna is.

— Juszuf, te valamikor magyar fogságban voltál, Kedsa, te is tudsz kicsit magyarul, ugy-e? Olvassátok el ezt a levelet.

A két öreg cseléd összebúvik. Ketten is tartják egyszerre az írást. Vitatkoznak:

— Juszuf te . . . nem fordítva fogod?

— Okoskodol már megint? Hisz írdeák voltam Zrinyi Péter főmírznánál! Tudok én magyarul.

— Na, lássuk!

— Rosz az írása . . . persze, tudtam, hogy asszony írja.

— Asszony?! — riad Zareyma.

— Igenis, fenség, itt a neve alul: «az-te szerel-me-tes hív fele-sé-ged, Thol-da-la-gi Mihály-né . . . Hu-szár Mar-git . . .»

A hercegnő felemelt ököllel tör ki:

— Átkozott! . . . Ne félj, Juszuf, nem neked szól.

— Fenség, — dadog az eunukh, — én úgy olvasom, a hogy látom.

— Csak olvasd tovább.

A bandsal Juszuf újra a levélbe pillant. Régen lehetett ő Zrinyi Péter deákja, mert bizony nehezen megy már neki a szöveg kibetűzése. Csak igen hézagosan tudja visszaadni a levél tartalmát, de Zareymának ennyi is ép elég. Növekvő nyugtalansággal hallja a szót: «Szerelmetes jó raburam . . . már oly régen nem vettem drága keznednek vonását, aggódom, hátha beteg volnál, vagy valamelyes ármány netalán fellegzet eresztett volna kettőnk szíve közé . . . Nem tudom, mi sűgja, de Warkochy uramtól félek . . . temérdek gonoszszággal volt ellenem . . . majd ha sziveden lehetek újra, elmondok min-

ERESZ ALATT.

UJVÁRY IGNÁCZ FESTMÉNYEINEK KIÁLLÍTÁSÁRÓL.

dent . . . Nem tudom, ármánykodott-e nálad is, de ne higgy neki, csak nekem higgy, ki imhol szemem könnyét sírva, temérdek fáradtsággal végre mégis egybehalmozám sarczodat. Küldöm, megyen az pénz, jer meg te helyette minékünk! . . . Az Mindenható mondhatja csak meg, mint várunk, Jánoskád, meg az te szerelmetes, hív feleséged . . .»

— Így van? — pattan fel a hercegnő, — add ide azt a levelet. És most takarodjatok!

Magára maradván, pillanatig még az írásra mered. Egyszerre vad kacajjal tépi darabokra s a mungál tűzébe veti a levelet.

— Csak várj az uradra, bolond, gyaur asszony! Itt a nyakamban a talizmán-szív, és nem lesz a tied Tholdalagi Mihály! Juszuf, — kiált aztán újból az eunukh után, — ide hamar! Mára te is kolduló dervishnek öltözöl és mindjárt velem jössz. Köpenyed alatt hozod utánam ezt a bőrsákokat.

Türelmetlen a hercegnő. Hamar elkészülnek. Pár percz múlva már koldulva, énekelve halad a két dervish a palotavároson át.

Csupa gyöngyház a selymes otthon fala, — a derengő félhomályban a keleti pompa díszeségei csillannak mindenfelé. A mennyezeten ezüsttel rakott arabeszkék fonódnak egymásba, lenn köröskörül aranszövésű puha párnák képeznek kerevetet. A szőnyeg közepén szénnel izzó rézmungál terpeszkedik; illatos füst száll belőle, melynek felhője fátyolosan ereszkedik le a sarkok felé.

Álomba ringató kép. Párnák közé temetkezve ül Mihály a kerevet mélyén és zsibbadó érzékekkel bámul bele a mungál tűzébe. Areza komor, vállalai olykor szilajon emelkednének.

— Ébredni! — riasztja magát, — ébredni már ebből a kábulatból! Hol vagyok, mi történik itt velem, — mivé lettem? Bábbá, kivel egy hercegnő játszadozik. Megbabonáztak, — rab vagyok aranyos börtönben, és nem tudom, mi lesz velem. Mire tartanak itt, uraságra vagy szolgaságra, életre-e vagy halálra? Ördög és pokol, el innen, haza, a fiamat akarom látni! Feleségem latra felett kell törvényt tartanom.

Talpraszózik.

— A feleségem? . . .

Megremeg Mihály és bágyadtan simítja végig a homlokát.

— Mindenható, tisztánlátásra adj nékem te erőt! Mondd, mi történt itt velem e zavaros hetek alatt? Igaz-e, hogy elszakadtam Margitomtól? . . . rettentő, olykor még most se tudom elhinni! De hát miért szakadtam el tőle; — igazak-e a vádak ama fertelmei, vagy csak az ördög láttatta őket velem? Gazember vagyok én akkor, — oh, felelj, Uram Isten! . . . Hadd lám csak, kezdjük újra . . . Az a névtelen levél . . . az aranyláncz . . . Nem, nincsen itt, nem lehet kétség! Megesalt, látom a lator karjaiban. Hogy ölleknek!

A hogy gondolataiban ideér, forgatag ragadja öt mindannyiszor. Nehezen ocsudik.

— S mint szelvéssz sodri a levelet, így sodortattam én a Zareyma karjaiba . . .

Csodálkozva tekint fel.

— Zareyma! . . . angyalom-e, vagy ördögöm e leány? Ha nincsen itt, nyomban szabadulok a varázslat alól, gondolkozom és átkozom magam, de a mely perczben meglátom, égek s az eszemet veszttem. Oh, perzsel az ő csókja! Nem tudok én szabadulni tőle! Most is érzem már a jöttét, — ajkam szomjas, Zareyma, mért késlekedel?

Tárja már karjait. Ám az egyszer a benne lakó másik ember még képes tartóztatni őt:

— Lator, te, hát ennyire gyáva vagy? Éledj nyomorult, haza a fiadhoz, a bűnösök felett törvényt tartani!

Tholdalagi észbe kap:

— Igazad van, el ebből az aranyos börtönből! És ha a halál várna is rám ott künn, el innen!

Elhatározottan lép az ajtó függönyéhez, de még mielőtt érinthetné, máris széjjel vonódik az. Kolduló dervish-öltönyében a hercegnő áll előtte.

— Ereszsz, — szól Mihály nyersen, — ereszsz utamra!

Zareyma meglepődik. Elsápad egy kicsit.

— Mi lelt . . . eszedet vesztéd?

— Ereszsz!

— Vagy úgy? — mosolyog a leány, — menni akarsz hát mindenáron . . . jó! De előbb tán mégis búcsúzni illenek!

TÉL.

Csodás tüzzel ragyognak azok a fekete szemek! Merően tapadnak Mihályra s ő a néma párbaj alatt egyre jobban érzi nyugtató hatalmukat. Hiába küzd, — hamar győzetik, feje mellére esuklik.

— Rajta, — sűgja Zareyma, — most már mehetsz . . .

— Nem tudok! — tör ki Mihály.

— Eredj, én nem tartóztatlak.

Tholdalagi szőnyegbe borulva dől eleje. A hercegnő metsző gúnyval kacag fel:

— Itt vagy még mindig?

A térdelő hajába mélyeszi újjait. Megrángatja az üstökét.

— Nyakas magyar te! . . .

Lassankint édes mosolylyá engesztelődik arcán a harag. A dervish-talár lesiklik válláról, akadozva csúszik tova csipőjén s végre lábai köré a szőnyegre hanyatlik. Diadalmas szépséggel, aranykékesen áll ott fátyolöltönyében.

— Ördögöm, kísértöm te!

Tholdalagi mámorosan szorítja magához a lenge teremtést. Ajkaik összeforrnak.

— Elkárhozom a karjaid közt . . .

AKÁCZOS ÚT.

UJVÁRY IGNÁCZ FESTMÉNYEINEK KIÁLLÍTÁSÁRÓL.

Zareyma lassan veti fel pillait. Szeme fátyolos, ajkai egy perczre még fáradtan maradnak nyitva az édes csók után. Mihályra néz és sűgva kérdi:

— Lázadsz-e még többször?

— Soha többé!

— Szeretsz-e?

— Szeretlek . . .

— De nagyon, végtelenül-e? Oly mennyekig és poklokig terjedő hatalommal, hogy semmi se tudjon minket elválasztani?

— Nem, nem tudnék én elszakadni tőled. De mondd, mi lelt egyszerre?

A leány kibontakozik karjai közül.

— Mért kérde edz tőlem?

— Csak úgy eszembe jutott. Hallani akartam még egyszer.

— De hát mért?

— Mert válnunk kell. Mert el kell szakadnod tőlem.

— Zareyma!

A hercegnő hosszan faggattatja magát. Nyugodtan állja ő az ostromot; bús mosolya csak annál jobban tüzei Mihályt.

— Felelj hát!

— Lásd, az imént te akartál itt hagyni. Felesleges játék volt, mert igazában én jöttem búcsúra tehozzád. Ismétlem, el kell szakadnod tőlem, — kell, én parancsolom!

— Ördög és pokol, mi történt hát?

— Semmi. Csak nem vagy rab többé. Gazdag ember vagy te, Mihály! Hatvanötezer aranyat hoztam neked.

— Mi az? A váltásdíjaim jött volna meg?!

Zareyma a függöny mögé lép. Nagynehezen előrelődítja a bőrsákokat.

— Itt van.

Mihály döbbenve áll meg. Ismét a másik ember támad fel benne, az rohan előre, az tépi a pecsétet, s a bőrsákból az dönti a sárga aranyakat a szőnyegre. És ez a másik ember diadalmasan kiáltja benne:

— Haza, Erdélybe! Hagyd a kalandos terveket . . . haza, Koronkára!

A hercegnő szorgosan figyeli az arcát.

— No lám, tudtam én, örülsz, ugy-e?

Tholdalagi önfeláldozóan emeli karjait.

— Haza! . . .

— Persze hazavágyódom? Haza . . . a feleségedhez?

Mihály észbe kap. Szeme elsötétül.

— Zareyma, állj meg!

— Csak eredj. Allah veled.

LISZT FERENCZRŐL.

Élményeimből. (Folytatás.)

Irtá Bertha Sándor.

A példány, melyet a «Zongora-herceg» adott elolvasás végett kölcsönbe, Wittgenstein hercegné tulajdona volt. Neki kellett visszavinnem, mi végre Liszt egy estét tűzött ki, melyen pontosan meg is jelentem a főméltóság barátjánél. Csodálkozásomra egyedül fogadott. Társalgásunk tárgya magától érthetőleg a könyv tartalma volt, melyet én tiszteletteljesen, de minden enyhítő körülmény tekintetbe vétele nélkül ítélttem el. Erre ezt a különös választ nyertem:

— Ha ily értelemben akar írni, csak írjon. Ennek nagyon örülnék, mert legalább biztosak lehetnénk, hogy a támadás nem lesz barátság-talan, s hogy csak érvekkel fog harcolni ellenünk, miután ön a mieink közé tartozik!

A többes számban való beszédet akkor csak annak a belső barátságának a rovására írtam, mely a hercegnét Liszthez fűzte. Utóbb azonban, midőn tudomásomra jutott a főméltóság asszony irói mániája, az a meggyőződés fogamzott meg bennem, hogy tényleg együtt ketten írták a kérdéses könyvet úgy, mint a Chopinra vonatkozó elmefuttatást, habár mind a két munka csupán Liszt neve alatt jelent meg. Nagy szó-áramlat, kevés tartalom, adatok hiánya és szertelenség jellemzik azokat s ennél fogva elolvasásuk meddő és fárasztó is. Ennek az együtt írásnak kell tulajdonítani hihetőleg azt a körülményt is, hogy a cigányokat s zenéjüket tárgyaló kötet második kiadásban is megjelent. Mert meg nem engedhető, hogy Liszt magától jött volna arra a megbocsáthatatlan eszmére: akkor újítani meg a támadást a magyar zene ellen, midőn ő bizatott meg Magyarországot által legfőbb zene-oktatási intézetének igazgatásával.

De bármint álljon is a dolog, annyi bizonyos, hogy a «Zongora-herceg», — legalább abban az időben, — nagyon kevés ismerte viszonyainkat. Vörösmarty hozzá irt ódájáról sem tudott semmit, vagy már megelégedett egészen: hogy megismertessem vele, én fordítottam le neki németre. Politikailag pedig annál is inkább «rebellis» népek tartott minket, mert miattunk esett neki oly könyörtelenül Heine, megvagdósítva őt szatirájának legcsipősebb ostarával.

E járatlanságát a magyar ügyekben legjogosabb követeléseinkkel szemben sértett hiúságából eredő, ha nem is ellenszenvét, de legalább közönyét kellett volna tekintetbe vennem, midőn 1864 Szeptember napján váratlanul kiűzték közöttünk a háború. Én ugyanis kimentem hozzá a Monte Marióra boldog újévet kívánni s ő azután meg visszajött velem Rómába. A kocsiában arról volt szó, hogy hová vigyem őt?

— A velencei palotába, — az osztrák nagykövetségre, — báró Bachhoz, — volt rá felelete.

— De hiszen Bach megölette Széchenyi Istvánt, — kiáltottam fel én egészen felháborodva. — Hogy tud ily badarságot mondani? — viszonzotta Liszt elkomolyodva. — Ő nekem jó emberem. Ilyesmit nem szabad előttem hangoztatni róla!

— Én pedig a magyar közvéleményt tolmácsolom. Ha ezt a bűnt nem követte is el, annyi roszt mindenesetre tett, hogy egy magyar ember örökre távol tartsa magát tőle!

Ezután a heves összeszólalás után mindketten elműltünk. De én utóbb még is kötelességemnek tartottam tőle megkérdezni, hogy újév napján a városban lesz-e s hogy mikor található meg? Ha akkor, midőn e kérdéseket tettem, csak ürügyet kerestem a kínos hallgatás megtörésére, utóbb még az a reményem is támadt, hogy másnapig meg fogja gondolni a dolgot s nekem ad végül igazat. Így hát egészen megkönnyebbülve mentem fel hozzá újév napján (1865) a kitűzött órára. De bezzeg hamar ki kellett ábrándulnom ebből az optimisztikus hiedelemből. Hogy, hogy nem? Ura szőnyegre került a magyar viszonyok kérdése s Liszt ekkor határozottan magyarellenes álláspontot helyezkedett. Én erre sirásra fakadtam, nem mervén vele feleselésebe keveredni. Felindulásom, melyet bizonyosan nem igen tudott megmagyarázni magának, kissé zavarba hozta s

félig feddőleg, félig nyájasan csitított le, más tárgyra terelendő a társalgást.

Ezzel a dolog reá vonatkozólag el volt intézve; én azonban egészen kétségbe esve hagytam el lakását. Be kellett vallanom magamnak, hogy csatlakoztam benne, hogy tőle hiába várrok támogatást a magyar zene érdekében kifejtendő tevékenységemmel illetőleg. Reá nézve Magyarország csak földrajzi fogalom, a magyar szellem-világ megoldhatatlan talány, a magyar érzés, gondolkodás számot nem tevő mennyiségek voltak! Nem roszakaratból vagy hazafiatalaságból, de mert nem tudta nyelvünket, nem ismerte történetünket, gyermekesétől fogva külföldön lakott, francia nevelésben részesült és zenei tudását a német zenei mozgalmak szolgálatának szentelte. Hol maradhatott volna meg nála ennyi idegen és nagy értékű elem között egy kis eszme és érzés az iránt, a mi magyar, a mi kívül van a világ-népek tevékenységi körén? Ha «Magyar Rhapsodiákat» irt, ezzel csak felelni akart Chopin Polonaiseire; ha dicsőítette Szent Erzsébetet, a könyörületesség e fenséges alakját nem magyarnak festé; ha egyik symphoniai költeményének «Hungaria» a neve, abból a magyar kedély, a magyar méltóságjeljes nyugalom tökéletesen száműzve van, hogy helyt adjon az idegesség beteges tüneteinek, melyek torzképpé zsugorítják össze hazánk eszményi személyesítőjének szívünkbe vésett isteni vonásait!

Mindez egyszerre világgá lett előttem s a legmélyebb gyászba borította lelkemet. Egy ideig cél nélkül csatangoltam az utcákon s kész lettem volna még az nap elhagyni Rómát, ha meg lett volna az elutazásomra szükséges pénz. Gondolataimat rendbe szedni csak úgy sikerült, hogy a «Piazza de Popolo» egyik kevéssé látogatott templomában időt vettem magamnak a magamba-szállásra. A Liszt felügyelete alatt való maradási ettől a perctől fogva lehetetlenek tartottam, s csak az a kérdés foglalkoztatott már ezután, hogy mily módon lehessen majd tőle visszahuzódnom az ildomoság megsértése nélkül?

Természetesen ő minderről mit sem tudott. Fogalma sem volt róla, hogy személyéhez való ragaszkodásomra halálom csapást mért. Irányomban mutatott jósga szakadatlanul érezte magát. Ha meghívták ebédre, meghívott engemet is s hogy gyorsabban s kényelmesebben hagyhattam el az estélyeket a ruhátárat, egy szép reggel egy Mac-Ferlan köpönyeget is küldött, melynek ujjá nincs, s melyet ennél fogva igen könnyen lehet felölteni.

Azon házak közül, melyekbe bevezetett, megemlítem az orosz diplomáciai ügyvivő, báró Meyendorffét, kinek néve igen nagy zenekedvelő volt s ki azért is érdekelt, mert ősei sorában, protestáns léte, egy pápával is dicsekedhetett; így Chimay herceget, a belga követség titkáráét, ki igen jól hegedült s kinek egyik fiától eszabította el később Rigó Jancsi Ward Klárát. Leginkább azonban Czartorisky Sándor herceg családja vonzott, mert a házi asszony leány korában Chopinnek volt tanítványa és valóban igen művészi zongorázott.

Február hó egyik utolsó napjának estéjén szintén nála voltunk theáznai, midőn egyszer csak betoppant egy abbé kíséretében IX. Pius egyik legmeghibb tanácsosa, Mérode gróf püspök. A magas, erőteljes főpap nagy sebbel-lalbal rontott be Czartorisky hercegnéhez, úgy hogy ez egészen megütközve kérdezte, mért csinál ily meglegedett arcot?

— Hogy ne lennék boldog, hercegné, midőn ma azt a hírt hozhatom, hogy vége van Viktor Emmanuél királyságának s vele az egységes Olaszország eszméjének!

— Ez már csakugyan nagy ujság! S hogy s hol történt meg ez a rendkívül fontos esemény?

— A sardiniai király át akarja tenni fővárosát Turinból Florenczbe s most a derek turini fiú fűtővel kísérték őt az indóházhoz! Holnap trónvesztettnek fogják kikiáltani s így egyszerre csak porba fog hullni III. Napoleon és Garibaldi bűnös munkája!

Mindez stentori hangon volt elmondva, de azért hatást nem tett, mert úgy a háziak, mint Liszt és én is tudtuk, hogy a turini mozgalomnak nagyobb jelentőséget tulajdonítani lehetlen-gű. Csak az elköltöződő udvar néhány alsóbb rangú szállítója rendezte ezt a macska-zenét, hogy megboszulja magát azon veszteségért,

melyet neki Turin provinciális várossá való lefokoztatása okozott. De végtelenül jellemző volt a híres püspök ezen kijelentése, mert mértékét adta a pápai udvarban uralkodó tájékozatlanságnak!

Liszt mindezen előkelő házaknál a legbarátságosabb fogadtatásban részesült. Úgy bántak vele, mintha nem művész, de valami «egyenrangújuk» lett volna. Szerencsétlenségére ez a kitüntetés nem ellenállta ki hiúságát. Tömjénezetetés utáni ellenállhatlan vágyak bántátták olykor, kiszolgáltattván őt az ajánlásra nem igen méltó egyéniségek környezetének, hol az érdekből zengett dicsőítések karától elbódítottan gyakorta megelégedett arról az igazságról, hogy egy nagy erőfeszítés árán kivított fényes nevet viselőjének magának kell legjobban respektálnia. Így keveredett megmondatlan barátságba 1865 januárjában egy kiállhatatlan berlini emberrel, ki azonban — miért, miért nem? — igen utána járt, ebédre s kikocsizásra való meghívásokkal halmozta el. Miatta pár hétig elhanyagolt engem is; kárpótlásul azonban azt az elégtételt kaptam, hogy az illető jó urat a szállodája türelmet-vesztett személyzete a többi vendégek szemeláttára érzékenyen megrendszabályozta, s hogy az utóbbiak közül, kik szintén ellenszenvvel viseltettek iránta, nem tudott egy tanut sem kapni, hogy bebizonyíthassa a rendőrség előtt, hogy a szálloda alkalmazottai bántalmazták!

(Folytatása következik.)

UJVÁRY IGNÁCZ KIÁLLÍTÁSA.

Annak az átmeneti korszaknak, mely a műterembeli naturalizmust a természetbeli naturalizmussal cserélte fel, Ujváry Ignác egy legtipikusabb képviselője. Imárr több mint húsz éves pályájának alkotásaiban — melyeket most gyűjteményes kiállításban mutat be a «Könyves Kálmán» szalonja — nyomon kísérhetjük ennek a küzdelem evolúcióját minden állomásán. Az elért és kivított eredményeket a maguk legnagyobb értékében Ujváry persze nem tudta revalálni eddig még, hiszen a művész induktív ösztöne, mely magából a természetből vonja ki s adja elő szintetikusán a művészi, mert egyéni igazságot, együtt fejlődik a művész egyéniségevel.

Az Ujváry egész művészi pályája ugyanis azt bizonyítja, hogy a művész már akkor csatlakozott az impresszionizmushoz, mikor lelke mélyén még a műterembeli, aprólékosan részletező ábrázolásnak hódolt. Ezt a részletező, szinte topográfiai hűségre való törekvést nem tudta elfelejteni künn, a szabad természet előtt sem, pedig nyilvánvaló, hogy a természet eleven élete, percenként változó, lüktető mozgása nem engedi meg a dolgok egyenkénti, nyugodt hangsúlyozását, csak a hirtelen felfogott, legjellemzőbb karaktervonások friss visszaadását. A természetnek változó állandósága mellett ellenkezik a művészi igazsággal az a naturalizmus, mely Franciaországból kiindulva s Bastien-Lepage nevére irva zászlójára, az Ujváry ifjúsága idején meghódította az egész világot, Ujváryt is, az akkor még csoportot nem alkotott nagybányaiakat is, mindenkit. De míg a nagybányaiak legtöbbje magamegérlelése közben tovább fejlesztette ezt a naturalizmust, Ujváry képeiben ma is ott kísért az a természetlátás, melynek első szülöttei a «Ruthén fiú» 1885-ben és a «Pásztorleányka» 1899-ben voltak. Csak a napsütés fénye és az árnyékok foltjai lettek hol melegebbek, hol keményebbek, «Orgonás ház», «Eresz alatt», «A kis kapunál», de a fel-felgöngyölögő, a különbség. Az évszámok változnak csak a képek alatt 1900-tól — 1907-ig, s a naturalizmus lett egészségesebb.

Oly hosszú pálya alatt, mint az Ujváry-é: az értékes, komoly alkotások persze imponáns számra rúgnak. Hogy csak legjava természet említsük: itt vannak a «Pipacsok» friss változatai, melyeknek tiszta koloritja oly meglepő ellentétben áll az Ujváry rendes színeivel; a «Vetések» a maga kellemes, aranyos tonusával; a «Téli reggel» és «Téli» jó hideg levegőjükkal. És ott vannak legújabb hamburgi és drezdai utazásának friss benyomásai (a hamburgi kikötőben készült vázlatok), melyek mintha megfáradították volna a művészt: látása egészségesebb, összefoglalóbb lett, s ha egy kis hol-

RUTÉN FIÚ.

PÁSZTOR-LÁNYKA.

UJVÁRY IGNÁCZ FESTMÉNYEINEK KIÁLLÍTÁSÁRÓL.

— Zareyma! Mondd, hogy érkezett e sarcz, ki küldi, hol a véle jött levél?

A hercegnő remekül játsza a meglepettet. — De hiszen csak kellett írának jönnie véle?

— Nem, — szól a leány nyugodtan, — semmiféle levél nem érkezett a sarczszal.

— Lehetsélen! Mit jelentsen ez akkor?

Nő a háborodás a Mihály arcán. Csak mered az aranyakra, egyszerre vad dühvel emeli öklét:

— Ahá, tudom már! Küldi a feleségem a sarczot, de nem ír hozzá... értem: nem mer írni az urának! Értem, értem... Itt a bizonyíték, hisz ezzel im' maga is bevallja a bűnét! Nem mer írni! Csak a sarczot küldi... Ahá, hogy szép bőrrrel fedezze fertelmeit, engem hazakiván! És én kötélnek álljak, így menjek haza világ csúfjára?!

Itt a perc, — Zareyma a dühöngő emberhez simúl:

— Szegény Mihályom, menned kell... Lásd megmondtam, el kell szakadnod tőlem!

Ármányosan legforróbb csókjával nógatja őt:

— Haza kell menned!

— Haza? Hahaha!...

— Ne habozz!

Mihály azonban felelettől csak indulatosan rugja fel az aranyakkal teli zsákot.

— Itt a válaszom, — tör ki vad kacajjal, — nem kell e sarcz, nem kell e váltság énnekem! Nem kell e mételyes pénz, ennek az árán nem megyek haza! Itt maradok!

— Mihály, — sikolt a hercegnő, — szeretsz hát mégis?

— Zareyma, erőmet veszed. Hallgass rám, — elmegyek én még egyszer Erdélybe...

— Igen, elmegyek.

— El, de nem így, nem váltott rabként, nem e szegény-díj árán! Haza megyek én, de úgy, hogy egész Erdély reszketni fog a bűnösök lába alatt. Ha a poklok hatalmával is, ott ternek, mint biró.

— Mint ország ura!

Nesz kél a függöny megől.

— Mint Fejedelem! — szól a belépő khán. Meglepetten riad Tholdalagi.

— Igen, mint Erdély Fejedelme mégysz te haza. Figyelj a szavamra, Tholdalagi Mihály...

Suttogva, hosszan beszélgetnek. A Ghiréj elmondja a tervet. Zareyma tódítja a rábeszélő szavát:

— Fejedelem léssz, Fejedelem!

Mihály húzódozva hártja magáról a tisztességet. De hát ember és becsvágyó ő is. Villan már a szeme.

— Balga magyar te, — folytatja a Nagyr, — és még habozol? Kegyelmemnek legnagyobb jelét lásd ebben: hugomért, boldogságtokért teszem! Minden tatárok kánja szól hozzád, ő mondja: állj hadai élére!

Tholdalagi kűzködvé tekint fel:

— Idegen haddal hazám ellen én nem megyek!

— Kháni szavamra, balga vagy ismét! Nem hazád, hanem a rendbontó pártosok ellen mégysz te, — mégysz rendet csinálni, hazádnak szolgálni. Ha én átalad meg nem mentem Erdélyt, a szultán beglerbégiséget csinál belőle. Válassz!... Nézd, kik tülekednek ott Erdélyben a padisah ellenére? Rhédey, Barsay, Kemény? Hisz vagy te olyan familia, mint akármelyikőjük s ajánlatomra a szultán

téged fog akarni... Gondold meg, Fejedelem léssz, Tholdalagi Mihály!

Tholdalagi révedezve tekint a magasba. Fényes álmok gyúlnak ki lelkében, a dicsőség látományai kápráztatják az elméjét. Honmentőként hazamenni, Fejedelemként bevonulni... de mindenekelett Fejedelemként tartani törvényt a bűnösök felett! Hadd érezzék sújtó kezének hatalmát! Szinte látja már, bűnös felesége mint hódol neki alattvalóként. — Nem, annak a latornak nem fog kegyelmezni! Boszút, kegyetlent! Kolozsvár piacán töreti kerékbe...

A khán mohón lesi növekvő indulatát.

— Fejedelemmé léssz, — Báthory, Boesckay, Bethlen örökébe lépsz... Gondold meg! Nos, vállalod-e?

— Vállalom!

Még pár bizalmas szó: egy tíz nap múlva itt lesz a porta engedélye... Aztán ismét magára marad Zareyma Mihálylyal. Kigyóként siklik a tépelődő emberhez:

— Kire gondolsz? Az én szemembe nézz...

Riad Tholdalagi s a hercegnőre tekint. A régi bűbáj árad elő a nagy fekete szemekből, a régi varázslat mérge hatja át újból a valóját. A kerevet elé dől a lábaihoz.

— A feleségedre gondolsz?

— Reád, csak terád! Te szabadtasz engem, te segítesz a boszúra!...

— Enyém maradsz hát?

— Te olvasd szíved dobbanását. Azt téssz te velem, a mit akarsz.

— Igen, Fejedelemmé teszek! És véled megyek. Országot hódítani! Az én szerelmem népeknek parancsoljon!

(Folytatása következik.)

land hatás érzik is rajtuk, de viszont színei mélyebbek és előadása szélesebb.

Katalogusának előszavában büszkén mondja Ujváry, hogy ő soha sem volt külső hatásoknak alá vetve. Annál érdekesebb találkozás a véletlennek, hogy egyik legjobb képe, a «Hóolvasás» (1906) egyenesen a Szinyei hasonló pompás munkájának hangulatát tükrözi vissza, a «Rouge Cloitre» pedig (Belgium 1907) a régi Palmiét juttatja eszünkbe. Pedig bármennyire eredeti és kiváló művész is Ujváry, néha neki is javára szolgált volna, ha megemlékezik vala a nyugati mesterekről. Mennyivel stilszerűbb lett volna például a «Dámazó arabok» (1899) keleti tárgyához a Dinét és Prinét bűja, napos, keletien izzó koloritja, mint az a barna műterem levegő, melyben Ujváry képét megfestette!

És milyen jó lett volna megemlékeznie a «Szemfülesek» (1904) és «Napos táj» (1906) festése közben, hogy a légiesen lebegő, fantasztikus alakok és faunok s az őket környező táj ábrázolásához a Böcklin ideális tájképe és a Puvit's de Chavannes romantikus naivitása és meszeszerűen ható opális tonusa stilszerűbbek, mint az ő erőteljes realizmusa!... De hát éppen az jellemzi a kereső, kutató művészt, hogy maga csinálja meg magának az új formákat, melyekben új mondanivalóit elmondani akarja.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Miklós Elemér versei. Miklós Elemér nem tartozik a forradalmár újtók közé, a kik szilajon vívódnak önmagukkal és a világgal, hogy új formákat, új eszméket teremtsenek s teremtő hevükben rombolni is képesek. Az ő temperamentuma csöndes, szelid és szerény, megmarad a hagyományos korlátokon belül, nem akar foragatgként magával ragadni, csak megilletni, mint a nyári langyos szellő. Nem is zordon magaslatokon és tengernyi mélységekben keresi virágait, hanem az út melletti réten: egy-egy százsorszép, egy-egy kankalin, vagy éppen ószi rózsza kielégíti. Meglehetősen sokat tanult, különösen magyar költőktől, Petőfi kezdve egész Szabolcskáig, de ad önmagából is eleget: tompa, meleg színeket, lágy érzéseket, könnyen támadt és könnyen múlt hangulatokat. Vallásos és ember-szerető lélek, inkább érzésből, mint meggyőződésből; az élet keserves, lelkeket őrli harczeit nem ismeri, de az élet szomorú oldalai elől nem zárja el lelkét. Lényében van néhány nőies vonás s ép ezért azt hisszük, lírájának főképp fiatal lányok között vannak kedvelői. Új kötetében részint első kis könyve jobb verseit gyűjtötte össze, részint pedig újabb munkáit, a melyek meg fogják erősíteni azt a rokonszenvet, melyet munkássága kezdettől fogva kellett.

Apró regények. Gottier Lajosnak lapunk is közölte néhány ügyes novelláját; ezekből megítélhetik olvasóink, mit várhatnak attól a könyvtől, a melyben «Apró regények» cím alatt összegyűjtötte munkáit. Várhatnak első sorban népszerű milieut a falusi magyar urak világából, néhány jó szemmel megfigyelt alakot, élénk előadást s ha nem eredeti leleménnyel, de tetszetősen szőtt meséket. Ennyi pedig éppen elég, hogy a könyvet kellemes, szórakoztató olvasmányként tegye annak számára, a ki egy-egy üres órát olvasással akar eltölteni. Erős gondolkodásra nem kényszeríti, új felfogások feltárással nem nyugtalanítja az olvasót ez a szerény és nagyozás nélküli író, de szelid, jó munkát ad, sohasem izléstelen, elbeszélései értékében és előadásmódjában mindig egyenletes.

Heltai Gáspár. A vezetes reformátornak, a maga idejében jeles mese-írónak s a demokratikus gondolat magyar nyelven első megszólaltatójának, a százból magyar íróvá lett Heltai Gáspárnak életét és munkásságát jellemző tanulmányt irt Borbély István. A kis munka úgy látszik doktori értekezés, megérik rajta a fiatal író keze műve, de meglátszik a fiatalos buzgalom és lelkesedés is, melylyel munkáját végezte. Új életrajzi adatokat nem kutatott fel, új kritikai szempontokkal sem gazdagítja Heltairól való felfogásunkat, de okosan és érzékkel állítja össze a már ismert dolgokat s ezzel annyival inkább hasznavehető munkát végzett, mert ez az első ilyen összefoglaló tárgyalása a XVI. század egyik legérdekesebb és legkiválóbb magyar írójának.

Ifjúsági olvasmányok. Sziklay Jánostól nagyon jóra való törekvéssel irt ifjúsági regény jelent meg «Új világ» címmel. Irányregénynek is mondható, mert az a célzata, hogy a magyar ifjúságot a technikai és ipari pályákra buzdítsa s a tisztességes munka megbecsülésére tanít. — G. Büttner Julia «Kedves történetek» cím alatt adott ki egy sorozat novellát ifjú lányok számára. A finom érzésű író-nőt tehetségének alkata egyenesen predesztinálja

arra, hogy az úri házak leánygyermekének írójó legyen; erre való gyöngéd érzelmessége, képzeletének lágyága, felfogásának romantikus színeze. A novellák bizonyára kedves fogadtatásra fognak találni annál az olvasókörzagnél, a melynek száma vannak.

Az amerikai kivándorlás fájdalmasan aktuális kérdéséről érdekes tanulmányt irt Farkas Pál. Nagy anyagot gyűjtött össze nemcsak a tudományos irodalomból, hanem személyes tapasztalatokból, hatósági levelezésekből is. Sok tekintetben újak a szempontjai, helyességüket megbíralni a szak-kritika feladata, de bizonyára van köztük olyan, a melynek figyelembe vétele előmozdíthatja ez égető kérdés megoldását.

Új könyvek.

Versék (1897—1907). Irta Miklós Elemér. Budapest, Singer és Wolfner; ára 3 korona, kötve 5 korona.

Apró regények. Elbeszélések, írta Gottier Lajos. Budapest; ára 3 korona.

Heltai Gáspár. Irta Borbély István. Budapest. Athenaeum.

Új világ. Elbeszélés az ifjúság számára, írta Sziklay János. Budapest, Szent István-Társulat; ára 240 korona.

Kedves történetek. Fiatal leányok számára írta G. Büttner Julia. Budapest, Szent István-Társulat; ára 2 korona.

Az Amerikai kivándorlás. Irta dr. Farkas Pál. Budapest, Singer és Wolfner kiadása; ára 150 korona.

EGYVELEG.

* Stanley a híres utazó egy afrikai őserdőben olyan ezüst villát talált, melyre egy elsőrangú londoni étterem czíme van bevéve. A villát egy törpe törzs fejedelme fején viselte hajdíz gyanánt. Hogyan került a villa az őserdőbe, azt Stanley nem tudta kideríteni.

Gége, torok, tüdő, gyomor, stb. hurutos bántalmánál az összes ásványvizek hatását jóval felülmúlja a málnási *Siculia* gyógyforrás. Főaktár Bráczay Kálmán (József-körút 7.).

Figyelmeztetés. T. olvasóinkat figyelmezteti a Krieger-féle Korona-Gyógyszertár, hogy készítményei: *Ákáczia-Arczkrem, Ákáczia-Szappan, Ákáczia-Puder* — világhírű szépségcsodák — továbbá a *Reparator* — évtizedek óta elismert csúsz, közsérvy elleni szer — és a *Tokaji Kina-Vashor* csak akkor valódi, ha minden tégelyen, illetve üvegen a Krieger név előfordul. Annyi mindenféle értéktelen utánzat jön most forgalomba, hogy tanácsos a t. közönség figyelmeztetése, miszerint ezen elismert kitéző gyógykészítményeket az egyedüli készítőnél Korona-Gyógyszertár Budapest, Kálmán-tér (Baross-utca sarok) vásárolja, vagy rendelje meg pósta útján.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: DESSEWFY SÁNDOR csanádi püspök 73 éves korában, hosszas betegeskedés után Budapesten. Tizenhét esztendőig állott a csanádi egyházmegye élén. Holttestét Temesvárra szállították s ott helyezték örök nyugalomra. — HOMOLKA JÓZSEF nyug. m. kir. főterképész, 67 éves korában Bártfán. Harmincz éven keresztül, 1875-től 1905-ig minden magyar iskolában az ő térképeit használták. Homolka iskoláit Prágában végezte, majd a hadsereghez került s résztvett a porosz háborúban. 1867-ben Bártfára került mint vadászhadnagy s ott átlépett a magy. kir. kataszterhez. A hetvenes évek elején a magy. kir. állományomba térképészeti osztályába jutott. Páratlan szorgalma és ambíciója nem elégedett meg azzal, hogy csak hivatalában dolgozzék s magániszorgalmából otthon készített térképeket, a melyeket ingyen bocsájított a kiadók rendelkezésére. Ily módon felköltötte páratlan tudásával a közfigyelmet, s elhalmozták megrendeléssel. Szorgalma hivatalában is elismerést aratott s a térképészeti osztály főmérnökévé nevezték ki. 1897-ben nyugalomba vonult, a mikor érdemeinek külön elismeréséért a koronás arany érdemkeresztet kapta. Életének utolsó tíz évét Bártfán visszavonulva élte le, a hová még sok munkát küldöttek utána. A «Vasárnapi Ujság» régebbi évfolyamaiban közölt térképek is mind Homolka kiváló buzgalomát és szakavatottságát dicsérik. — TÓTH MÁRTON nyug. m. á. v. főmérnök, volt negyvennyolczas tüzérhadnagy 78 éves korában Budapesten. — Ilyésfalvi PAP SÁNDOR, nyug. királyi ítélőtáblai bíró, Szilágy vármegye törvényhatósági bizottságának virilis tagja 70 éves korában Szilágy-csephen. — BEZERÉDI BEZERÉDY ÖBÖS, nyug. máv. felügyelő, Veszprém vármegye t. b. főjegyzője, a 10-ik huszárezred volt főhadnagya, a koronás arany érdemkereszt tulajdonosa Budapesten. — Revisnyeai RAVICZKY GÁBOR, nyug. herceggprímási főpénztáros, 71 éves korában Esztergomban. — IVÁNKOVITS LÁSZ,

Pallavicini ögróf mindszentalgyói uradalmanak főszámvevője, életének 59-ik esztendejében Budapesten. — STAUBER JÓZSEF, a nagyváradi reáliskola igazgatója 54 éves korában Nagyváradon. — DUONNELLY KÁROLY, nyug. honvédfőhadnagy, a tasnádi takarékpénztár pénztárosa, 52 éves korában. — DUHA JÁNOS ügyvéd, Szamosújvár városnak 25 éven át volt főkapitánya, 62 éves korában. — KATZER EDE magánzó, Katzer József szűcsmester, a Katzer-féle részvénytársaság ügyvezető igazgatójának édesapja 78 éves korában Budapesten. — VIRÁG JÓZSEF kultuszminisztériumi számtiszt 36 éves korában Rákospalotán. — ID. PUGIN LEÓ nyug. főreáliskolai tanár 71 éves korában Budapesten. — FÜSPÖK ZOLTÁN honvédfőhadnagy 23 éves korában Kőrmenden. — SZENDI JÁNOS székesfővárosi számtanácsos, Budapesten.

Id. trienti FERRARI KÁLMÁNNÉ, szül. úrmósi Maurer Jolán, 77 éves korában Beszterezén. — Székely PÁL SÁNDORNÉ szül. Weisz Blanka Jenny, 36 éves korában Budapesten. — KONTHA LAJOSNÉ, szül. Réthy Margit, 29 éves korában Abodon. — ÖZV. DESZÁTH JÓZSEFNÉ, szül. Haynald Mária, 86 éves korában Esztergomban. — ÖZV. KONTA IGONCZNÉ, szül. Bernstein Hermína 75 éves korában Budapesten. — ÖZV. STRICKER EDÉNÉ, szül. Meringer Laura, jótékonyágáról ismert uriaszony Budapesten. — ÖZV. HORVÁTH GÁBORNÉ, szül. Jády Janka 69 éves korában Székesfehérváron. — Mocsán ENDRÉNÉ, szül. Traskovszky Iona 55 éves korában Homrodon. — ÖZV. GYULAY ISTVÁNNÉ, szül. Botika Mária 62 éves korában Aradon.

Szerkesztői üzenetek.

Még várnak rám a szebb napok. Csak szavakat érzünk benne, nagy erős akarást, — lélek az nincs benne.

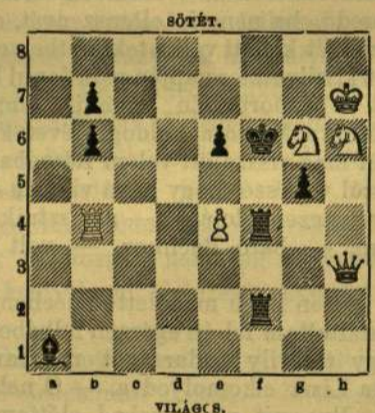
A múlt idők nagy könyvét forgatom. Nemes, emelkedett felfogása a történelemnek, meglátszik rajta a tanulmányban és elmékedésben meghigadt, filozófikus hajlamú értelem, csak forma dolgában nem áll a mai irodalom színvonalán.

Hír futja be a kis falut. A hangot Szabolcskától tanulta, de rosszul tanulta meg és hamisan fűjja. Nagyvárad. K. E. A kérdéses képen az angol királyné a német császár mellett áll, a mint az a kép alírásából is félreérthetetlenül kitetszik.

Elcsábítva. Az éj tündére. Mi a szerelem stb. Előfizetőinktől mi azt várjuk, hogy olvassák, szeressék és — terjeszszék lapunkat, munkatársainktól pedig, hogy jó dolgokat irjanak nekünk. Ezért, ha valaki beküld egy dolgozatot, nem azt nézzük, előfizető-e, hanem azt, hogy jó-e a kézírata. Az ön kézíratai, sajnos, nem jők, olyan versek, a melyneket minden művelt ember meg tud írni, ha egy kis gondot fordít rá.

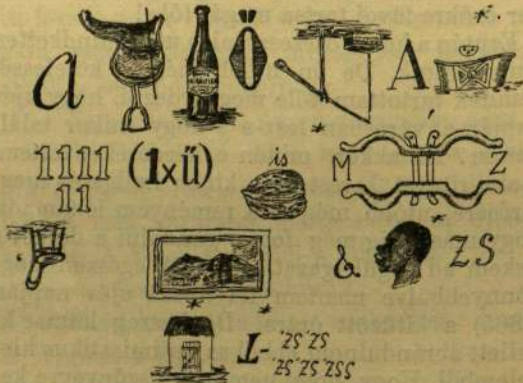
SAKKJÁTÉK.

2567. számú feladvány Dr. Gold Sámueltól, New-York.

Világos indúl és a harmadik lépésre mattot ad.

KÉPTALÁNY.

A 46-ik számban megjelent képtalány megfejtése: Az elhagyott oltárnak is lehet mártírja.

Feladó szerkesztő: Hoitsy Pál. Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

51. SZ. 1907. (54. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ HOITSY PÁL.

FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN.

BUDAPEST, DECEMBER 22

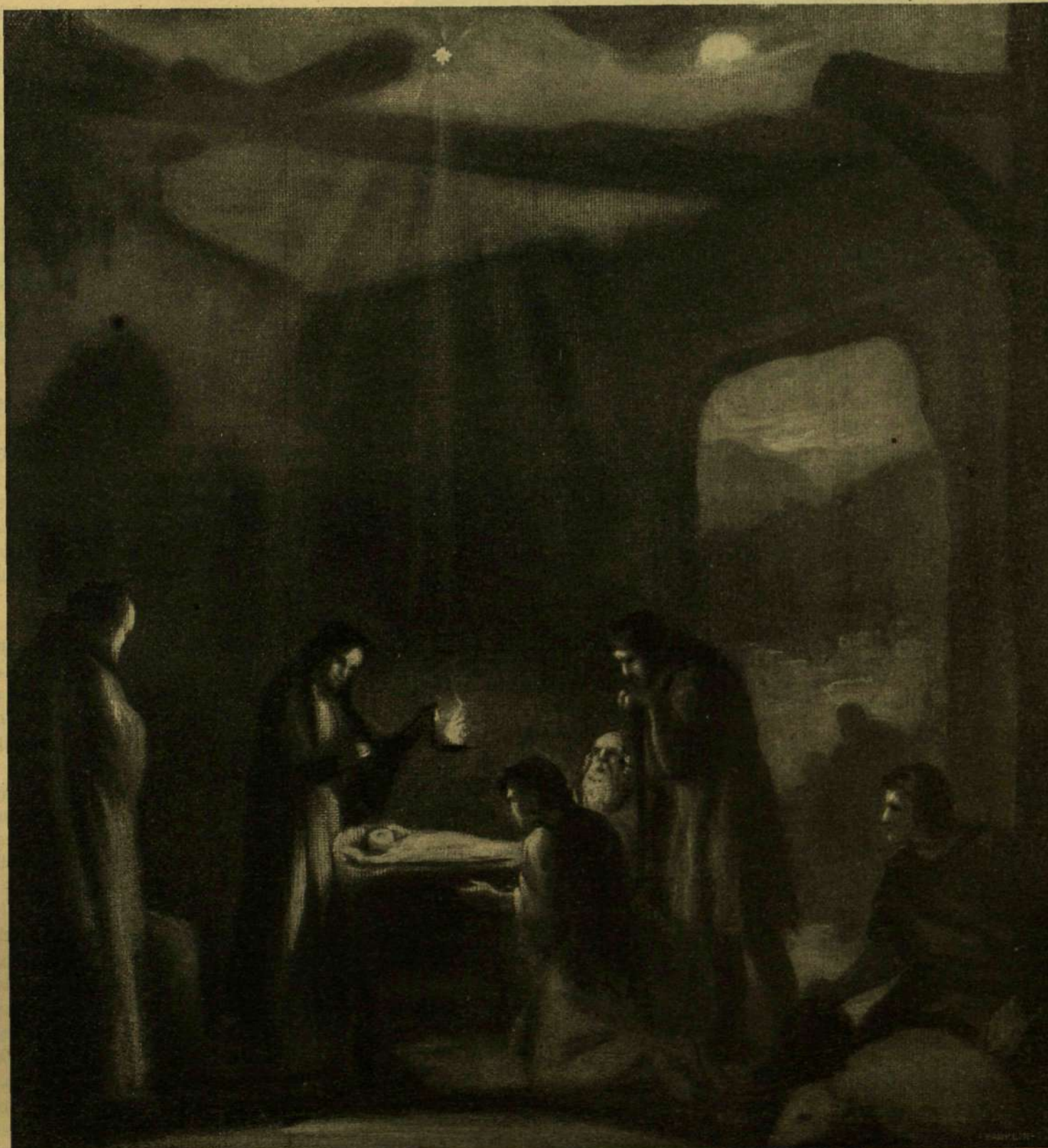
Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Előfizetési feltételek:

Egész évre 16 korona. Félévre 8 korona. Negyedévre 4 korona.

A «Világkronika»-val negyedévenként 80 fillérrel több.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-határozott viteldíj is csatolandó.

PÁSZTOROK IMADÁSA. — Kacsiány Ödön rajza.

Katona Géza Éttermei „Klotild” kávéháza IV., Váci-utca 38. sz. — A kávéházban minden vasárnap és ünnepnapon katona zene. — Színház után friss vacsora.

Külön termek és páholok családok és nagyobb társaságok részére. Új billiárdok, tiszta fajborok, izletes ételek.